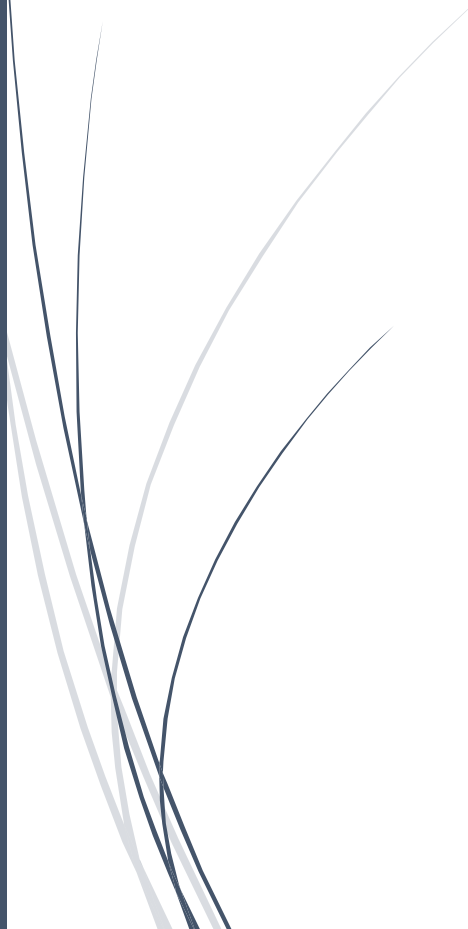

17.03.2020

Jordbruksoppgjøret 2020

Norturas innspill til Norges Bondelag og Norsk
Bonde og Småbrukarlag

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
 Underfinansieringen av fraktordningene øker fortsatt – rammen må økes	3
 Markedsutfordringer for egg- og kjøtt krever prioritering i årets oppgjør.....	4
 Rom for å øke målprisen for svin	4
 Klimatiltak nødvendig for å styrke konkurransekraften	4
 Økte prisnedskrivingssatser for kraftfôr – vurdere differensiering av satser	4
 Telledato må erstattes med et moderne system for utbetaling av støtte	4
Markedsprognose 2020	5
<i>Prognose egg- og kjøttmarkedet i 2020.....</i>	<i>5</i>
<i>Egg- og kjøttmarkedet i 2019</i>	<i>6</i>
<i>Rommet for prisutvikling norsk kjøtt og egg.....</i>	<i>6</i>
<i>Vurdering prisutvikling 2020-2021.....</i>	<i>6</i>
Potensialet for norsk husdyrproduksjon i et krevende marked	7
<i>Markedsutvikling og utfordringer.....</i>	<i>9</i>
Nortura foreslår innovasjonsfond for egg- og kjøttprodusenter	11
<i>Klimatilpassing av egg- og kjøttproduksjonen.....</i>	<i>12</i>
<i>Reduserte utslipp fra fossile kilder</i>	<i>13</i>
<i>Redusere naturlig biologisk utslipp der hvor det er mulig.....</i>	<i>14</i>
<i>Sett fart på satsingen om økt norskandel i fôr</i>	<i>14</i>
<i>Utnyttelse av beiteressurser, bedring av grovfôrkvaliteten og tilpasning av kraftfôrpolitikken</i>	<i>15</i>
<i>Mulighetene for kvalitetsbasert tilskudd på gras bør utredes</i>	<i>16</i>
<i>Kjøttbeinmjøl og andre soya-erstatninger i fôr</i>	<i>16</i>
<i>Ikke rom for økte fôrpriser</i>	<i>17</i>
<i>Nødvendige administrative endringer knyttet til telledato og produksjonsmål</i>	<i>18</i>
<i>Fraktutjamningsordningen og underfinansiering i Norturas transportregnskap.....</i>	<i>19</i>
<i>Norturas frakregnskap for 2019</i>	<i>19</i>
<i>Bakgrunn for Norturas beregninger</i>	<i>20</i>
<i>Behov for transporttilskudd for fjørfe</i>	<i>21</i>
<i>Justeringer i avløsertilskuddet</i>	<i>22</i>
Svin – rom for økning i målpris.....	22
<i>Svak økonomi i næringen.....</i>	<i>23</i>
<i>Fortsatt satsing på Friskere Gris (SPF)</i>	<i>24</i>
<i>Norturas anbefalinger for gris</i>	<i>25</i>
Behov for forbrukertilpassede investeringer i storfe	25
<i>Ivaretagelse av to produksjonsformer.....</i>	<i>26</i>
<i>Lønnsomheten utfordres.....</i>	<i>26</i>
<i>Norturas anbefalinger for storfe.....</i>	<i>27</i>
Lønnsomheten for småfeprodusenter må styrkes	27

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

<i>Markedstilpasning av småfeproduksjonen</i>	<i>28</i>
<i>Norturas anbefalinger for småfe.....</i>	<i>29</i>
Egg.....	29
<i>Kapitalkrevende tilpasninger</i>	<i>30</i>
<i>Behov for å styrke økonomien</i>	<i>31</i>
<i>Norturas anbefalinger for egg</i>	<i>31</i>
Fjørfe.....	32
<i>Klimatilpasning og redusert oppvarmingskost.....</i>	<i>32</i>
<i>Norturas anbefalinger for fjørfe.....</i>	<i>33</i>

Sammendrag

Norturas innspill er i sin helhet utarbeidet før korona-situasjonen som traff norsk økonomi. Våre anbefalinger, markedssyn, prognoser og prioriteringer av tiltak blir påvirket av de humanitære og økonomiske konsekvensene som følge av endringer i markedet og myndighetens håndtering. Det er ved avslutningen av redaksjonen for Norturas innspill til jordbruksoppgjøret 2020 ikke mulig å gjennomføre oppdaterte analyser da markedsutsiktene per 16. mars 2020 er uoversiktlige. Nortura vil likevel understreke at vi, når forutsetningene og rammen for jordbruksforhandlingene blir lagt, vil bistå partene med analyser og anbefalinger, så langt det lar seg gjøre.

I den situasjonen markedet er i nå vil det være påkrevet å finne løsninger for jordbruket som sikrer lønnsomheten i primærnæringene slik at forsyningskapasiteten til industrien og befolkningen opprettholdes og styrkes både på kort og lang sikt.

Nortura er markedsregulator for egg- og kjøtt i Norge. Samtidig er Nortura en av landets største virksomheter innenfor matvareindustrien. Dette dokumentet er Norturas innspill til avtalepartene i jordbruksforhandlingene i 2020.

Nortura vil med dette innspillet signalisere et klart behov for å prioritere egg- og kjøttproduksjonene i årets oppgjør. I en tid med svekket investeringskapasitet og samtidig behov for offensive investeringer som følge av endrede markedskrav, er det behov for både å styrke lønnsomheten, men samtidig også etablere støtteordninger som gjør det mulig å bygge videre på landbrukets konkurransefortrinn og sikre måloppnåelse i landbrukspolitikken.

Norsk egg- og kjøttproduksjon er verdensledende når det kommer til spisekvalitet, dyrevelferd og -helse og klima. I en tid med behov for å styrke forbrukertilliten til næringen ytterligere, mener Nortura det er viktig at partene prioriterer egg- og kjøttproduksjonen blant annet for å styrke måloppnåelsen knyttet til matvareberedskap, nasjonal selvforsyning og landbruk i hele landet.

Nortura mener det er særlig viktig å prioritere tiltak som bidrar til økologisering av husdyrproduksjonene. I denne konteksten betyr det å sikre at maten vi produserer skjer på grunnlag av potensialet som ligger i arealressursene nasjonalt og lokalt. Dette betyr blant annet økt innsats for å øke norskandelen i det helt nødvendige kraftfôret samtidig som det etableres incentiver for å stimulere til enda høyere grovfôrandel til flermagede dyr.

Nortura vil videre peke på viktigheten av opprettholdelse og utvidelse av kapasiteten i egg- og kjøttproduksjon for å sikre den nasjonale matforsyningen. Ustabile vekstsesonger, klimaendringer og den globale sikkerhetssituasjonen gjør det ekstra viktig å sikre nasjonal matvareberedskap. Covid-19 utbruddet understreker også sårbarheten som ligger i matvareforsyningen, og hvor viktig det er for Norge å sikre egen matvareforsyning gjennom nasjonal produksjon og ikke import.

Norturas prioriterte innspill oppsummert:

Underfinansieringen av fraktordningene øker fortsatt – rammen må økes

De siste fire årene er underfinansieringen dokumentert til 104,7 mnok. I 2019 er underfinansieringen økt med 10 mnok til 47 millioner kroner. Underskuddet er økende år for år og rammen må nå fylles opp for å sikre jordbrukspolitisk måloppnåelse samt styrke

økonomien til produsentene (underfinansiering går til fratrekk i slakteoppgjør). Samtidig mener Nortura det må innføres et frakttilskudd for fjørfe.

Markedsutfordringer for egg- og kjøtt krever prioritering i årets oppgjør

Potensialet i norsk husdyrproduksjon er stort, samtidig med at større endringer i krav til klimatilpasning, dyrevelferd og konkurranseøkonomiske endringer fører til et betydelig omleggings- og tilpasningsbehov for egg- og kjøttprodusentene i årene som kommer. Nortura foreslår derfor en strukturert innovasjonspakke som skal øke investeringskapasiteten hos produsentene slik at de kan tilpasse seg endrede krav.

Rom for å øke målprisen for svin

Nortura forventer et marked som nærmer seg balanse i 2020, men fortsatt utfordringer knyttet til balanse mellom små- og slaktegrisproduksjonene. Det er presset økonomi i næringen og målprisen har stått fast i fem år. Nortura mener det i årets oppgjør er rom for en økning i målprisen på gris med 2,0 kroner per kilo.

Klimatiltak nødvendig for å styrke konkurransekraften

For å opprettholde konkurransefordelen til norsk råvare, må landbruket svare på markedets krav om mer klimavennlige produksjoner. Nortura foreslår i dokumentet en rekke tiltak for å redusere både *fossile* utslipp fra gårdsdriften, samt tiltak for å redusere *biologiske* utslipp fra husdyr. Nortura mener slike reduksjoner er helt nødvendig for å ivareta konkurransekraften og det er et stort potensial i landbruket for reduksjoner fra begge utslippskilder.

Økte prisnedskrivingssatser for kraftfôr – vurdere differensiering av satser

Økt beite og grasfôring er en del av Norturas anbefalte klima- og markedstiltak for beitedyr. Stryket kornøkonomi kombinert med de siste årenes nedprioritering av prisnedskrivning for kraftfôr svekker lønnsomheten i svine-, fjørfe- og eggneringen. Nortura mener prisnedskrivingssatsene må økes generelt, og så må det settes ned et utvalg som vurderer økte (differensierte) nedskrivingssatser for kraftfôrintensive produksjoner.

Telledato må erstattes med et moderne system for utbetaling av støtte

Nortura har i flere år pekt på behovet for å modernisere og markedstilpasse ordningen. Det er overraskende at utfordringen med å koble dyr og produksjonsform ikke er løst, og vi forventer at erfaringene fra pilotprosjektene bringer en overgang fra dagens telledatoer nærmere. Dagens system for tilskuddsberegning motarbeider markedets behov, og bør skiftes ut hurtigst mulig.

Vurderingene bygger på markedsutviklingen de siste 12 månedene, vår vurdering av fremtidig etterspørsel og Totalmarkeds seneste prognoser (mars 2020). Analyser og beregninger som ligger til grunn for Norturas konklusjoner er tilgjengelige for partene på forespørsel.

Anbefalingene er utarbeidet av administrasjonen og tillitsvalgte og er enstemmig vedtatt i Norturas konsernstyre den 16. mars 2020.

Markedsprognose 2020

Vurderingene av markedsutsiktene bygger på prognoser for salgsproduksjon og engrossalg. Importkvotene regnes inn i markedsbalansen. Prognosene utarbeides av Totalmarked kjøtt og egg. Dette dokumentet baseres på prognosen per 4. mars 2020.

Prognose egg- og kjøttmarkedet i 2020

	Salgsproduksjon		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse 2020	Reg.lager 1.1.20 *)
	tonn	20/19		tonn	20/19		
Storfe/kalv	85 100	98	9 000 1)	98 600	99	-4 500	1 751
Lam	19 300	100	806 2)	19 000	104	1 100	2 891
Sau	4 900	109		4 300	71	600	26
Gris	127 500	97	2 350 3)	130 900	99	-1 000	2 162
Egg	66 800	102	700 4)	66 600	101	1 000	520

*) Reguleringslageret ved inngangen til året inngår ikke i balansen for 2020

1) For storfe er det inkludert en antatt SACU-import av 4.756 tonn storfe kjøtt m/ben. Videre er WTO-kvoten på 1084 tonn, EU-kvote på 2.500 tonn og GSP-kvote på 665 tonn beifler og fileter (omregnet til storfe kjøtt m/ben) tatt med.

2) Importen inkluderer WTO-kvoten på 206 tonn og import av 600 tonn fra Island.

3) Inkludert spekk på 750 tonn og 700 tonn av WTO-kvoten på 1.381 tonn. Inkluderer også EU-kvote på 900 tonn.

4) Forutsetter i prognosen innført på 700 tonn egg.

Forutsetninger om priser i prognosen:

Gjennomsnittlig engrosspris på storfe kr 61,20, lam kr 66,10 og egg kr 19,50. For gris forutsettes uttak av målpris, som for avtaleperioden 1. juli 2019 til 30. juni 2020 er kr 32,43 per kilo.

Det prognoseseres per mars 2020 et underskudd av storfekjøtt i 2020 på om lag 4500 tonn etter at importkvotene er tatt inn. Medregnet reguleringslager ved inngangen til året er en tett på markedsbalanse. Salget av storfe i 2019 ble bedre enn forventet. Salgsprognosen for 2020 viser en reduksjon i salget på 1 prosent. Dette tilsier at produksjonen ikke bør økes. Nedskaleringen av melkeproduksjonen gir noe usikkerhet knyttet til produksjonen fremover. Spørreundersøkelser viser at melkeprodusentene trolig vil øke sin produksjon av storfekjøtt. Dette tilsier at det ikke bør stimuleres til ytterligere økning i ammekuttallet.

For gris viser prognosen for 2020 et underskudd på 1000 tonn. Produksjonen er forventet å reduseres med 3 prosent. Salget forventes å gå tilbake 1 prosent. Svinekjøttet på reguleringslager eksporteres, eller selges i det norske markedet. Det er ikke rom for økt produksjon av smågris, men prognosen for mars 2020 viser at svinemarkedet er i en bedre situasjon sammenliknet med 2018 og 2019.

For sau og lam viser prognosen et overskudd i 2020. Det forventes et bedre salg av lam i 2020 sammenliknet med 2019, men det prognoseseres et overskudd på 1100 tonn lam og 600 tonn sau. I tillegg var det 2900 tonn med lam på reguleringslager. Dette tilsier at vi har en krevende markedssituasjon for sau og lam i 2020, og utfordringen kan vedvare i 2021 med mindre salget øker.

Prognosen viser et overskudd på 1000 tonn egg i 2020. Tilførselene prognoseseres å øke med nærmere 2 prosent før tiltak. Samlet salg av egg til dagligvare og industri forventes å øke med om lag 1 prosent i 2020. Det har vært nødvendig å regulere 400 tonn egg til miljøfôr som følge av avbestillinger hos andre aktører kombinert med levering av egg på dobbel mottakspunkt.

Førtidsslakting av verpehøner før normal slaktealder er allerede iverksatt og den prognoserte overdekningen kan håndteres med dette virkemiddelet.

Egg- og kjøttmarkedet i 2019

	Salgs- produksjon		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse	Adm. og annen import	Markeds- dekning inkl. all import
	Tonn	19/18		Tonn	19/18			
Storfe/kalv	86 700	97	8 900 ¹⁾	99 700	101	-4 100	3 100	-1 000
Lam	19 300	93	493 ²⁾	18 300	86	1 500		-
Sau	4 450	80		6 050	111	-1 600		
Gris	131 950	96	1 734 ³⁾	132 200	98	1 450		-
Egg	65 800	104	678 ⁴⁾	66 200	103	300		-
Kylling	97 800	110	764 ⁵⁾	97 500	108			-
Kalkun	7 600	100		7 600	98			-

1) Omfatter bl.a. SACU-import på 4 622 tonn storfe kjøtt omregnet m/ben samt WTO-, EU- og GSP-kvoter.

2) Fra Island: 272 tonn. 221 tonn WTO-kvote og annen import.

3) Spekk utgjør 747 tonn og 987 tonn av WTO/EU-kvoter.

4) Import på 678 tonn. (WTO-kvote på 1.295 tonn og EU-kvote på 290 tonn skallegg).

5) Benyttet 764 tonn av EU-kvote.

Avvik oppnådd - veid målpris/planlagt engrospris i 2019:

Ung okse - kr 0,32 pr kg
Slaktegris - kr 0,57 pr kg
Lam - kr 0,05 pr kg
Egg - kr 0,07 pr kg

Reguleringseksportert 2019: 1.892 tonn gris.

Totalmarkedet for kjøtt og egg var også i 2019 preget av noe overskudd av gris og ubalanse for sau/lam. Tilførslene av gris gikk ned med nærmere 4 prosent fra året før og overskuddet var minkende i løpet av året. Nesten hele eksportkvoten på nærmere 1 900 tonn svinekjøtt ble benyttet, og det ble også i 2019 gjennomført tiltak for å sikre norsk ribbe til jul.

For storfe var det fortsatt underskudd av norskprodusert storfe kjøtt i 1. halvår. Tilførslene gikk noe ned fra tørkeåret 2018, men med et reguleringslager ved inngangen til året på 2 750 tonn var det bare i korte perioder behov for import til nedsatt toll. Det var overdekning på høsten og reguleringslageret endte på 1 750 tonn ved utgangen av året. Godt salg og uttak av 737 tonn som følge av utslaktning av verpehøner før tiden ga bare et lite overskudd av egg i 2019.

Rommet for prisutvikling norsk kjøtt og egg

Prisutviklingen i det norske markedet er særlig begrenset av den nasjonale markedsbalansen og styrken på importvernet. Vi har nå en kortvarig situasjon som gir bedre tollbeskyttelse som følge av svekket krone. Prisen på svinekjøtt har økt som følge av utbrudd av svinepest. Begge disse forholdene vil gå tilbake mot en normaltilstand som tilsier at tollvernet for kjøtt er begrenset. Særlig er tollvernet for helslakt svakt. Dette setter reelle begrensninger for prisøkninger for storfe.

Vurdering prisutvikling 2020-2021

Prisutviklingen i 2020 og 2021 henger i hovedsak sammen med markedsbalansen. Det er i praksis markedsbalanse for storfe, og en skjør balanse for gris. For sau og lam er det fortsatt en krevende markedsituasjon. Ved inngangen til 2020 var det nesten 3000 tonn lam på reguleringslager. Eggproduksjonen er preget av overproduksjon. Dette tilsier at partene i jordbruksforhandlingene ikke kan forvente særlig økte markedsinntekter for storfe, sau og egg. For de produksjonene som viser tydelig overproduksjon kan det bli nødvendig med prisreduksjon dersom markedsituasjonen bli forverret.

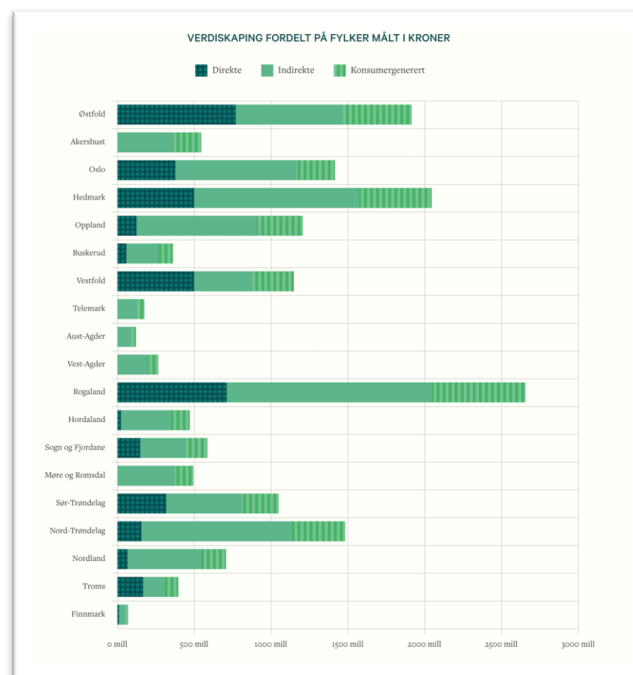
Potensialet for norsk husdyrproduksjon i et krevende marked

Norsk kjøttproduksjon regnes for å være blant de mest klimavennlige og med best dyrevelferd i verden. Produksjonen av norsk kjøtt gir en rekke gevinster for samfunnet:

- En produksjon som er tilpasset arealgrunnlaget og er blant de mest klimavennlige i verden
- Verdensledende dyrehelse og -velferd
- Produksjon av nødvendige proteiner og næringsstoffer som er viktige i kostholdet og for ivaretagelse av en god helse
- Ivaretagelse av nasjonal matvareberedskap
- Ringvirkninger som skaper landets største fastlandsbaserte næring.

Gjennom et systematisk offentlig-privat samarbeid, forankret i en jordbrukspolitikk med røtter tilbake til 30-tallet, skaper egg- og kjøttproduksjonen verdier i egen og andre næringer i områder som ellers ikke ville vært mulige å opprettholde. Ringvirkningene er betydelige for hele Norge.

Samfunnsøkonomisk Analyse har beregnet at Norturas virksomhet alene skaper 34 000 arbeidsplasser generer rundt fem milliarder kroner i ekstra skatteinntekter til finansiering av velferdstiltak. Samlet sto Norturas verdiskaping for drøye 17 milliarder kroner i 2018 ifølge Samfunnsøkonomisk Analyse. Det unike for egg- og kjøttproduksjonen er at verdiskapingen er en sentral bidragsyter i gjennomføringen av nærings- og distriktpolitikken i hele Norge, men med størst ringvirkninger i distriktene.

Koblingen mellom investeringer i landbruksspesifikke tiltak for å skape positive ringvirkninger på andre sektorer er et særlig kjennetegn for norsk matproduksjon. Dette har vært nødvendig for å skape en forsyningssikker matproduksjon i et land med lav befolkning, høy kostnadsstruktur, ugunstige klimatiske forutsetninger samt topo- og geografiske produksjonsulempes.

På grunn av dette er kanaliserings- og arealpolitikken en sentral forutsetning for utnyttelse av landets produksjonspotensial. Enkelt forklart er de største delene av arealene i Norge best egnet for

produksjon av grovfôr og dermed tilrettelagt for kjøttproduksjon. Store deler av arealgrunnlaget i Norge er uegnet til annet enn kjøttproduksjon.

En grovfôrbasert små- og storfekjøttproduksjon vil, spesielt i kombinasjon med beite, bidra positivt til å realisere Stortingets mål om å « redusere utslipp per produserte enhet ».

Samfunnsdebatten rundt landbruket og kjøttproduksjonen fokuserer i øyeblikket på behovet for å redusere klimagassutslippene fra landbruket, og da spesielt gjennomføring av tiltak som vil bety redusert forbruk av rødt kjøtt.

Nortura mener at det er et potensial i å redusere utslippene per kilo produsert egg- og kjøtt. Nortura mener videre at de er vårt ansvar å bidra til at landbruket og næringsmiddelindustrien lykkes med sin del av ansvaret for at Norge når sine klimamål, forankret i Paris-avtalen.

Nortura følger offensivt opp klimatiltak knyttet til aktivitetene rundt vår egen industrielle produksjon. I tillegg anser Nortura at vi har et indirekte ansvar å bidra til at ambisjonene i klima avtalen mellom Norges Bondelag/Norsk Bonde- og Småbrukarlag og staten kan innfris. I samråd med jordbruket har Nortura særlig tatt et ansvar for prosjekter knyttet til:

- (1) implementering av klimakalkulator på gårdsnivå
- (2) styrking av produksjon basert på nasjonale og lokale arealressurser
- (3) reduksjon i matsvinn og økt sirkulærøkonomisk utnyttelse av råvareressurser
- (4) håndtering av husdyrgjødning, blant annet gjennom satsinger sirkulærøkonomiske tiltak.

Nortura er imidlertid kritisk til at debatten rundt klimatiltakene i vår sektor utelukkende fokuserer på å redusere produksjonen. Dette blir etter vår vurdering feil av to grunner:

- **Stort potensial** - Det er et stort potensial for å redusere utslipp fra både fossile og biologiske kilder i husdyrproduksjonen. Nye produksjonsmåter, kunnskap og teknologi representerer muligheter for utslippsreduksjon som alene kan innfri kuttforventninger, uten å måtte redusere produksjonen.

Nortura er kritisk til at hverken den politiske debatten, eller offentlig initierte forskningsprosjekter tar hensyn til slike perspektiver når det utredes tiltak. Klimakur 2030 er det siste eksemplet hvor man utelukkende viser kuttspotensialet i sektoren, samtidig som det ikke er regnet på hvor stor utslippsreduksjon bruk av teknologi, alternative produksjonsformer og kunnskap vil kunne bidra med.

Nortura vil i denne sammenheng minne om at et flertall i Stortinget flere ganger har slått fast at utslipp fra naturlige biologiske prosesser ikke kan håndteres på samme måte som utslipp fra fossile kilder. Samtidig understreker et bredt stortingsflertall i Innst. 251S (2016-2017) at « *landbrukets viktigste oppgave må være å redusere utslipp per produserte enhet* », og altså ikke redusere produksjonen som sådan.

- **Store ringvirkninger** – Produksjonen av rødt kjøtt skjer i hele Norge, og er ofte del av en samlet økonomi for bonden. En reduksjon i produksjonen vil gjøre andre produksjoner i landbruket mindre lønnsomme og konkurransedyktige. For eksempel er kjøttproduksjonen i Norge i utgangspunktet basert på den norske kombinasjonsrasen NRF, som produserer både melk og kjøtt og er blant de mest klimavennlige kjøttproduksjonene i verden. Svekket økonomi og redusert volum i kjøttproduksjonen vil få konsekvenser for melkeproduksjonen. Likeledes vil redusert produksjon av gris føre til at norske kornbønder får et betydelig svekket inntektsgrunnlag, da de mister en av sine største kunder. Produksjon av fôr til gris skjer i stor

grad med bruk av norske kornressurser. Svekkelse av inntektsgrunnlaget for denne næringen vil få direkte effekter for økonomien i kornsektoren.

FN har gjennom sitt arbeid med bærekraftmålene påpekt betydningen av at arbeidet med klimatiltak ikke må påvirke matproduksjonen negativt. Hvert land og geografiske region må produsere mat som baserer seg på de tilgjengelige arealressursene, er anbefalingene fra organisasjonen. Fordi store deler av Norge er uegnet til annet enn kjøttproduksjonen, betyr dette at det er viktigere å finne tiltak for å redusere klimagassutslippene per kilo produsert kjøtt enn det er å redusere matproduksjonen i sektoren.

Med dette som utgangpunkt bør partene inn i årets oppgjør prioritere tiltak som kan utløse det positive potensialet som ligger i norsk kjøttproduksjon, ved å satse på tiltak som kan forsterke det norske kjøttets konkurransefortrinn (klima, helse og dyrevelferd) ved å redusere utslipp *per kilo produsert kjøtt* og ikke reduserer produksjonsvolumet mer enn markedet ønsker.

På grunn av potensialet og markedsutfordringene (under) i sektoren bør de husdyrbaserte produksjonene prioriteres i årets jordbruksoppgjør.

Markedsutvikling og utfordringer

Samfunnsdebatten og markedsutviklingen har endret seg de siste årene. For husdyrproduksjonene betyr dette at markedsrisikoen øker, dynamikken endrer seg og omstillingskravene kommer hurtig.

Dette er både en mulighet og trussel for kjøttproduksjonene. Men det er viktig å være klar over at om staten og landbrukets organisasjoner skal utnytte potensialet som er beskrevet over, må man ta hensyn til de grunnleggende endringene som finner sted:

- **Fra markedsvekst til fall:** Etter tiår med kontinuerlig vekst, er markedet for rødt kjøtt nå i stagnasjon og tilbakegang. Utsiktene peker mot fall i realkonsumet av rødt kjøtt. Dette endrer dynamikken i markedet og forutsetningene for taktiske og strategisk tilpasning for produsentene i landbruket.
- **Forbrukerpreferanser i endring:** Markedskrav til klimatilpasning av husdyrproduksjonen, forbrukerstyrt utvikling innen dyrevelferd og produksjonsform betyr hyppigere omstilling av både industri og primærproduksjon for å opprettholde konkurransekraft.
- **Nasjonalt kjøttmarked i balanse:** Korrigert for importforpliktelser, er landet i ferd med å bli selvforsynt innenfor de produksjonene Nortura har markedsreguleringsansvar for. Utfordringen framover vil være å holde eventuell overskuddsproduksjon på et nivå som er mulig å håndtere med virkemidlene som er tilgjengelig for markedsregulator.
- **Handelsavtaler:** Det multilaterale handelssystemet er i ferd med å kollapse og Norge har økt takten på inngåelse av nye bi-laterale handelsavtaler. Stortingsflertallet ønsker å betale for markedsadgang med å gi utenlandske eksportører tilgang til det norske landbruksmarkedet til redusert eller null toll. Det er etter Norturas syn feil å bytte klimavennlige norske husdyrproduksjoner mot mer forurensende import. Nortura forventer at staten ikke gir ytterligere kvoter i forbindelse med fremtidige frihandelsforhandlinger. Vi ber partene spesielt være oppmerksom på utvidelser i Artikkel 19 (EU), frihandelsforhandlinger med UK etter Brexit samt WTO medlemmenes respons på de preferanser som er gitt Mercosur ved inngåelsen av handelsavtale med den Sør Amerikanske handelsblokken. En importkvote på 1000 tonn storfe betyr tapt verdiskaping i Norge på mellom 60-75 millioner kroner. Verditapet for Norsk landbruk på allerede innrømmede kvoter er på mellom 540-675 millioner kroner i året.

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

- **Søyledannelse i dagligvarehandelen:** Handelens vertikale integrasjon (søyledannelse) og EMV-vekst skaper usunne bindinger og flytter effektiviseringsgevinster og marginer fra bonde, industri og forbruker over til handel/distributør.
- **Press mot markedsordningene:** Økt politisk press mot markedsordningene, politisk opportuniste og beiting på ordningen fra aktørene i næringen og bortfall av reguleringsinstrumenter skaper store utfordringer knyttet til regulering og stabilisering av markedene.

Konkurransen i egg- og kjøttsektoren er høy. Sammen med snart helintegrerte verdikjeder i handelen, bidrar dette til at risikoen tiltar, lønnsomheten i industrien og landbruket reduseres og endringstakten øker.

Særlig er kjøttproduksjonen utsatt for økende etterspørselsrisiko som følge av krav til klimatilpasning og forbrukerstyrte dyrevelferdskrav. Jordbruket har underskrevet en klimaavtale med regjeringen, som innebærer at sektoren i større og mindre grad må legge om produksjonene i årene som kommer.

Dersom produsentene over tid ikke tilpasser seg markedskrav, tror Nortura at konsekvensen vil bli et redusert forbruk av særlig rødt kjøtt. Trendene har allerede påvirket kjøttforbruket og det er å forvente at dette også fremover vil påvirke forbruket i negativ retning. Klimatilpasning av produksjonene og fortsatt arbeid med dyrevelferd og -helse vil, sammen med kjøttets og eggets naturlige helsefremmende egenskaper, virke stabiliserende på de negative trendene.

Gjennomsnittlig inntak av rødt kjøtt lå i 2018 litt over kostholdsrådet.

Det har vært en nedgang i innenlandsk engrossalg av rødt kjøtt på om lag 4 prosent per innbygger fra 2015 til 2018. Engrosforbruket ligger an til å gå ytterligere ned i 2019. Det er prognosert en nedgang per innbygger også i 2020.

Nortura Totalmarked har i sine langtidsutsikter prognostisert en samlet utfaling i engrossalget av rødt kjøtt (storfe, svin, sau/lam), men en nedgang i salg/konsum per capita tilsvarende om lag 0,7 prosent per år fra 2020. Denne utviklingen er drevet av endringer i forbrukerpreferanser.

Alternative scenarier for engrossalg helt slakt kjøtt og egg. Tonn

Langtidsutsikter år 2025			
	Forbruk per innbygger som prognose 2020	Volumfast som prognosene for 2020	1 prosent årlig reduksjon rødt kjøtt
Storfe/kalv	103 600	100 200	95 300
Svin	137 300	132 700	126 200
Sau/lam	26 700	25 800	24 600
Kylling	101 100	103 700	106 800
Egg	68 000	69 100	69 100
Endring rødt kjøtt per capita fra 2018	-2 %	-5 %	-10 %
Inkludert kylling per capita fra 2018	1 %	-1 %	-4 %

1 % årlig vekst for egg og 1 - 2 % årlig vekst for kylling

Storfesektoren er forbundet med høyest produksjonsmessig risiko. Det er særlig to forhold som påvirker risikobildet. Vi viser her til analysen om langtidsprognoser fra Nortura Totalmarked¹.

- Usikkerhet knyttet til hvor stor andel av melkeprodusentene som vil fortsette med eller starte opp ammekuproduksjon. Analyser fra Totalmarked viser et behov for 110.000 ammekyr i 2025. Undersøkelser fra Agri Analyse indikerer at 20 prosent av melkeprodusentene vil fortsette eller starte opp med ammekuproduksjon. Dette vil gi en netto økning på 2000 ammekyr. Vekstpotensialet er derfor begrenset til maksimalt 1000 nye ammekuplasser per år fram til 2024.
- Import, kvoteutnyttelser og forhandlinger som avtaleutvidelser og nye handelsavtaler. Mercosur og SACU-landene er offensive i det norske markedet, noe som kan legge til rette for økt kvoteutnyttelse og dermed redusert markedspotensial for den norske bonden og matvareindustrien.

Nortura foreslår innovasjonsfond for egg- og kjøttprodusenter

Det er fundamentale skift i forbrukerpreferanser som er den primære drivkraften bak endringene i markedet. Krav til klimavennlig matproduksjon, god dyrevelferd og -helse har skapt et skift i etterspørselen som fører til redusert kjøttforbruk.

Denne situasjonen representerer en av landbrukets viktigste utfordringer i årene som kommer. Det er viktig at landbruket kommer på offensiven, slik at man kan videreutvikle potensialet i egg- og kjøttproduksjonen og således forhindre produksjonsfall og negative konsekvenser for befolkning, forsyningssikkerhet, næringsutvikling og arealbruken i Norge.

Et fall i forbruket av kjøtt vil få store ringvirkninger i næringsutviklingen i distriktene og i tillegg påføre alvorlige negative konsekvenser for andre sektorer i jordbruket, så som melkeproduksjon og korn- og kraftfôrprodusenter.

Nortura mener at norsk kjøttproduksjon allerede har demonstrert lederskap i verden når det kommer til bærekraft, dyrevelferd, animalsk og human helse. Den norske landbruksmodellen distribuerer inntekt og lønnsomme arbeidsplasser over hele Norge. Norsk egg- og kjøtt er konkurransedyktig direkte gjennom råvarenes egenskaper og indirekte som følge av positive ringvirkninger.

Utgangspunktet er med andre ord positivt, men for å endre markedsutviklingen kreves det tiltak for å snu et fallende marked tilbake til vekst. Tiltakene i egg- og kjøttsektoren må svare ut nye forbrukerkrav knyttet til klima og dyrevelferd på en offensiv måte.

- **Klima** - Innsatsen må rettes inn på reduksjon av sektorens fossile og biologiske klimagassutslipp. Samtidig må kunnskapsgrunnlaget om klimaeffekter av beiting, karbonbinding, albedoeffekter og karbonkretsløpet økes. Landbruket må i større grad forsvare posisjonene offensivt basert på kunnskapsgrunnlaget.
- **Dyrevelferd** – Det er i dag en voksende avstand mellom befolkningens oppfatning av dyrevelferd og den faktiske velferden i norske fjøs. Samtidig er det en endring i befolkningens etiske refleksjon knyttet til hold av produksjonsdyr. Norsk dyrevelferd er best i verden. Denne posisjonen må ivaretas gjennom dyrevelferdsprogrammer, et sanksjonsregime² samt offensiv kommunikasjon og markedstilpasning.

¹ Nortura Totalmarked: «Lantidsutsikter egg- og kjøtt», September 2019

² Innføring av nulloppgjør fra produksjoner med dokumentert dårlig dyrevelferd er et eksempel på sanksjonstiltak.

Dette skaper behov for enkelte omlegginger og investeringer for å tilpasse seg forbrukerkrav og andre formelle krav som vil bli stilt til en mer klimavennlig produksjon og andre/nye dyrevelferdsforventninger.

På grunn av svak lønnsomhet, svakt pantegrunnlag og lav investeringskapasitet i sektoren, vil det være behov for å finne gode støtteordninger for bønder som ønsker å tilpasse produksjonene til nye forventninger og en større grad av forbrukerstyrt produksjonstilpasning.

Konkurranseskraften til norsk husdyrproduksjon forutsetter at næringen er i stand til å videreutvikle sine fortrinn, ikke bare mot økt import av utenlandsk egg- og kjøtt, men også mot endrede forbrukerholdninger og substituerende proteinkilder.

Norsk husdyrproduksjon har i så måte også behov for å finne nye markeder og andre avsetningskanaler for produksjonen, om målsettingene for jordbrukspolitikken skal nås. Det pågår et arbeid knyttet til dagligvaresektoren, men over tid må egg- og kjøttprodusentene også vurdere satsinger på eksportmarkedet.

Skal norske produsenter lykkes i eksportmarkedet, med det høye norske kostnadsnivået, krever dette en rendyrking og fortsatt offensiv utvikling av landbrukets konkurransefortrinn knyttet til klima, dyrevelferd og spisekvalitet. Dette vil medføre investeringer i drift og produksjonsgrunnlaget som næringen i dag ikke har investeringskapasitet til å gjennomføre.

Derfor må egg- og kjøttsektoren prioriteres i årets jordbruksoppgjør. Konsekvensene av å ikke lykkes vil være negativ for egg- og kjøttprodusentene og vil skape store overslagseffekter til andre sektorer i jordbruket.

Nortura mener det bør settes av midler til et innovasjonsfond for å videreutvikle fortrinnene til de norske husdyrproduksjonene, og sette bonden i stand til å foreta nødvendige markeds-, klima- og dyrevelferdsmessige investeringer for å svare ut endrede forbrukerkrav.

Fondets midler skal gjøres tilgjengelige for investeringer og produksjonstilpasning på følgende områder:

- Fossil og biologisk klimatilpasning av produksjonene
- Styrking av dyrevelferds- og helsetiltak i dyreproduksjonene
- Økning av norskandel i kraftfôr samt differensiering av kraftfôrpriser. Starte arbeidet med innføring av kjøttbeinmjøl som proteinkilde i kraftfôr igjen.
- Endringer i fôringsregime og fôrpolitikken – naturlig fôrtilgang gjennom gras på inn- og utmark, økning av norskandel i kraftfôr og differensiering av kraftfôrpriser
- Administrative tilpasninger med endringer i ordningen for telledato og reduksjon av produksjonsmålene.

Hovedpunktene behandles spesifikt under, samt i hvert enkelt kapittel som berører spesifikke innspill knyttet til dyreslagene.

Klimatilpassing av egg- og kjøttproduksjonen

Utslipp av klimagasser som CO₂, metan og lystgass fører til global oppvarming og klimaendringer. Det er økende oppmerksomhet i alle sektorer i økonomien rundt disse problemene og hvordan samfunnet kan snu den negative utviklingen i det globale klimaet. Regjeringen og faglagene har inngått en forpliktene klimaavtale, Norge har undertegnet en rekke internasjonale avtaler om

utslippsreduksjon og vi vil ventelig også knytte oss opp mot EUs system for kontroll og rapportering av måloppnåelse ift. Parisavtalens forpliktelser.

Landbruket er avhengig av et stabilt klima for å kunne planlegge og gjennomføre husdyr- og planteproduksjon. Samtidig bidrar landbruket med klimagassutslipp. Sektoren må stå til ansvar for fossile utslipp fra maskinelt utstyr og oppvarming, men også utslipp fra biologiske kilder som husdyr og gjødsel.

Forbrukerne og samfunnet for øvrig forventer at landbruket, som alle andre sektorer, tilpasser seg utfordringen og endrer sin produksjon slik at klimabelastningen blir så lav som mulig. Nortura mener klimatilpasning er blant de viktigste enkeltdriverne i jordbruket i årene som kommer. Over tid vil markedet ønske mat som enten har en karbonnøytral eller karbonpositiv påvirkning på klimaet.

Nortura mener at det bør arbeides på to fronter for å styrke klimaarbeidet i landbruket:

1. Reduksjon av utslippene fra *fossile kilder*. Dette er i første rekke utslipp fra driftsmateriell, oppvarming og ventilasjon.
2. Reduksjon i utslipp fra *biologiske kilder*. Dette er i første rekke knyttet til forskning og utvikling av produksjonsmetoder som fører til lavere utslipp fra drøvtyggerne.

Konkurransen til norsk landbruk hviler blant annet på dets evne til å tilpasse seg kravene om klimatilpasset produksjon.

Reduserte utslipp fra fossile kilder

På grunn av klimatiske, geografiske og topografiske forutsetninger er landbruksproduksjon i Norge energikrevende. Kalde vintre, kupert terreng og store avstander skaper behov for bruk av fossile energibærere i oppvarming, maskinelt jordbruksutstyr og transporter til og fra gårdene. For å opprettholde god dyrevelferd og -helse er et godt husdyrmiljø en forutsetning.

Denne utfordringen er lik for alle dyreslagene Nortura har ansvaret for, derfor behandles innspillene samlet i dette kapitlet.

Alle produksjoner i landbruket er energikrevende. I dag brukes klimavennlig strøm/vannkraft til lys og lette el-behov. Store og energikrevende applikasjoner, som ventilasjon og oppvarming, krever bruk av gårdsprodusert energi som ofte kommer fra propan, mineralolje og liknende.

Dagens støtteordninger for bioenergianlegg er ikke tilstrekkelig for å stimulere til klimasmarte energiløsninger for næringen. Det finnes i dag gode løsninger som næringen kan ta i bruk, men det er nødvendig med en styrkning av virkemiddelapparatet/ordningene samt en økning i rammene for økonomisk støtte. Det er ikke økonomi i landbruket til å bære slike investeringer uten støtte.

Nortura anbefaler

- Partene bør drøfte muligheten for å fjerne el-avgiften for landbruket. Avgiften utgjør en betydelig kostnad for energikrevende husdyrproduksjon og en lemping eller fjerning av avgiften vil bidra til å styrke konkurransekraften i landbruket. Dette tiltaket er gjennomført for andre næringer for eksempel kraftkrevende industri.
- Gjeninnføre ordningen med tilskudd til energiflis. Ordningen eksisterte fram til 2013, og fungerte slik at det ble gitt tilskudd til uttak av skogvirke fra skog og kulturlandskap så lenge dette ble brukt til energiproduksjon. Målet med ordningen var å stimulere til utbygging av bioenergi i landbruket og gjøre det lønnsomt å få fram energiråstoff som ellers ikke ble utnyttet.

- Dagens ordning med støtteordninger for gardsvarmeanlegg i «Bioenergiprogrammet» i Innovasjon Norge oppleves ikke å gi tilstrekkelig stimuli for endring, og har i dag noen begrensende koblinger. For eksempel forutsettes det at tilskudd til varmegjenvinnings- og solenergianlegg bare kan gis til anlegg hvor dette inngår som en del av fyringsanlegget. Alle produksjoner har ikke «løfteevne» til å foreta en investering på 1,2 – 2 millioner kroner i ved/halm/flis-fyringsanlegg, selv om investering fra Innovasjon Norge pt støttes med inntil 35 prosent.
- Varmegjenvinningsanlegg, jordvarme og solfanging er tilgjengelige teknologier som brukes i for liten grad i landbruket i dag. Vi ser at andre land leder an i denne utviklingen. For eksempel har bruken av varmegjenvinning skutt fart i Danmark, og slike installasjoner monteres nå i alle nye anlegg. Også i Norge er det potensial til å nyttiggjøre seg av slik teknologi. For fjørfe-, egg- og svineprodusenter vil slike tiltak både kunne styrke klimaprofilen og over tid senke energikostnaden i produksjonene.

Redusere naturlig biologisk utslipp der hvor det er mulig

Storfe spiller en sentral rolle i det norske landbruket. Kua bidrar med melk og kjøtt, samtidig som den er en viktig og produktiv benytter av våre store nasjonale beiteressurser. De senere årene har fokuset på klima, helse og dyrevelferd også gjort seg gjeldende for storfe. Særlig har kuas produksjon av metangass blitt gjenstand for kritikk. Myndighetene har startet en kampanje, og flere forbrukere tar nå til orde for at en reduksjon i kjøttforbruket er et virkemiddel for å nå nasjonale klimaforpliktelser.

Nortura mener at naturlig utslipp av klimagasser fra biologiske prosesser må håndteres annerledes enn fossile utslipp, slik Stortingets flertall har understreket flere ganger. Nortura er videre bekymret for at klimadebatten om jordbruket kun handler om brutto utslipp. Det betyr for eksempel at positive bidrag som følge av avlsmessig fremgang, teknologi, produksjonskunnskap, karbonbinding og økt refleksjon av solvarme (albedoeffekt) som følge av beiting må komme til inntekt i klimaregnskapet.

Det er dokumentert flere gode tiltak for å redusere utslippet fra både biologiske- og maskinelle prosesser i landbruket. Etter det Nortura kjenner til finnes det allerede i dag kunnskap og teknologi som har potensial til å redusere metanproduksjonen fra drøvtyggerne kraftig. Det mangler videre mye kunnskap knyttet til metangassens nedbrytningstid og flyktighet, beitedyrenes positive bidrag til redusert oppvarming av klimaet som følge av nedbeiting/albedo effekter og økt karbonbinding i jordsmonnet.

Opgaven framover blir derfor ikke å redusere forbruket av kjøtt, men utslippene av CO₂-ekv per produsert kilo kjøtt.

Sett fart på satsingen om økt norskandel i fôr

Norsk egg- og kjøttproduksjon må basere seg på landets naturlige arealgrunnlag. Dette prinsippet står sentralt i Norturas strategi på bærekraftsområdet, og er et prinsipp som finner sin støtte i FNs bærekraftsmål. Vi ser samtidig at dette kravet vinner fram også blant forbrukere.

For Norturas produksjoner betyr dette konkret at norskandelen i husdyrfôret må økes. Spesielt for de kraftfôrintensive produksjonene vil dette være utfordrende, men vi er av den oppfatning at det vil være mulig å nå et slikt mål med en systematisk og målrettet satsing.

Virkemidlene vil være mangefasetterte og produksjonsovergripende, men noen viktige utfordringer som må løses er:

- Både melk- og kjøttproduksjonen må i utgangspunktet basere seg på grovfôr, og et absolutt minimum kraftfôr. Denne målsettingen er oppnåelig, og vil innebære at tilgjengeligheten på fôrråvarer til den kraftfôrkrevende delen av produksjonen vil øke. Tiltak for drøvtyggerne vil i stor grad handle om å stimulere til økt kvalitet i grovfôrproduksjonen og tiltak som øker beiting på inn- og utmark.
- Fôr til svin, fjørfekjøtt og egg er i stor grad basert på kraftfôr. For disse sektorene vil det være proteinandelen i fôret som representerer den største utfordringen. Næringene må sammen finne løsninger som over tid og i størst mulig grad erstatter soya i fôr med norskproduserte proteiner. Tiltak i denne sammenhengen vil være knyttet til stimuli til dyrking av proteinvekster for fôr, gjeninnføring av kjøttbeinmjøl som proteinkilde, utnyttelse av hydrolysekapasitet basert på slakteavfall, FoU knyttet til proteinutvinning fra alternative norske naturressurser.

Nortura anerkjenner utfordringene som ligger i å lykkes med å øke norskandelen i fôret. Utfordringene er blant annet knyttet til regulatoriske forhold, tilgang på norskbaserte innsatsfaktorer, behov for FoU og teknologi for utvinning av protein, karbohydrat og andre næringsstoffer fra marine, animalske og plantebaserte kilder, finansiering av en eventuell prisoppgang på fôr, osv.

Nortura mener landbruket må løse utfordringen i samarbeid, kollektivt med faglag, samvirkebedrifter, forskning og øvrige uavhengige aktører i verdikjeden. Tiltak i en produksjon vil påvirke måloppnåelse i andre produksjoner. Ensidede og isolerte dyre- eller produksjonsspesifikke tiltak vil virke kontraproduktivt for måloppnåelse for landbruket som helhet.

Utnyttelse av beiteressurser, bedring av grovfôrkvaliteten og tilpasning av kraftfôrpolitikken

Det er svgjørende at det legges til rette for støtteordninger som stimulerer beitebruk i distriktene, der hvor grovfôrbeitene naturlig finnes.

Samtidig med dette vil utnyttelse av de gode beiteressursene som finnes rundt om i landet bidra til å ivareta miljømessige interesser knyttet til arts mangfold, god mikrobiologi og motvirkning av gjengroing. Videre er styrking av beitebruk for både stor- og småfe god klimapolitikk ved at slik fôrutnyttelse både reduserer behovet for kraftfôr, øker karbonbindingspotensialet i jorden og etablerer åpne landskaper som kan reflektere solvarme bort fra jorden (albedoeffekten).

Økt beiting, grovfôrutnyttelse og -kvalitet stimulerer til økt bruk av norsk fôr hos beitedyrene isolert, men gir samtidig muligheten for å øke norskandelen i kraftfôr til gris og fjørfe ved at norske korn- og proteinressurser i mindre grad blir gitt som tilskudd til beitedyrenes fôrassjoner.

For svine-, fjørfe- og eggprodusentene er kostnader forbundet med kraftfôr særlig viktige, da fôrkostnaden er en betydelig kostnadskomponent i regnskapet for bonden. Derfor påvirkes lønnsomheten i varierende grad mellom de forskjellige husdyrproduksjonene.

Nortura mener at de siste årenes styrking av kornøkonomien går på bekostning av økte kostnader, spesielt i kraftfôrkrevende produksjoner. Vi mener nedskrivingssatser både på transport og fôr har vært for lave de siste årene. Kornpolitikken må ta hensyn til at norske husdyrbønder er den største kunde- og avtakergruppen av norskprodusert korn.

Markedsordningen for korn bidrar til stabile råvarepriser, og virkemidlene i korn og kraftfôrpolitikken gir muligheter både til å opprettholde en god økonomi i kornproduksjonen og tilfredsstillende kvalitet på råvaren. Men kostnadene utgjør en voksende utfordring. I dag har bøndene svært liten

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

mulighet til å videreføre økte kraftfôrpriser i markedet. Økte fôrpriser svekker lønnsomheten i produksjonene. Næringen er derfor sårbar for økte priser på innsatsfaktorene.

Nortura mener det er rett å stimulere til god økonomi i kornproduksjonene, men tilskuddspolitikken må i større grad legges om til arealstøtte og det må følges opp med kostnadsreduserende tiltak for kraftfôr. I denne sammenheng mener Nortura det er nødvendig med et mer presist sonekart som tar hensyn til at det i enkelte av dagens soner finnes områder som ikke egner seg for produksjonsformen støtteordningene for den aktuelle sonen skal stimulere til. Konkret betyr dette at det for eksempel på Østlandet finnes soner hvor det i enkelte områder er gode kornarealer, men samtidig umulig å dyrke korn i andre deler av sonen. Landbruket må ta i bruk moderne kartteknologi som fanger opp denne variasjonen slik at støtteordningene og incentivene treffer bedre og vi får utnyttet beitearealene som finnes i Norge.

Nortura er kritisk til statens manglende vilje til å tilstrekkelig kompensere økte kornpriser gjennom tiltak som letter belastningen for egg- og kjøttprodusentene. Økte priser på fôrkorn og soya har de siste årene ikke blitt kompensert fullt ut i form av prisnedskrivningstilskudd.

Nortura mener det er behov for å øke norskandel i kraftforet, samt stimulere til lavere kraftfôrutnyttelse blant drøvtyggere.

Mulighetene for kvalitetsbasert tilskudd på gras bør utredes

Studier fra blant annet NMBU viser at bedre agronomi og økt kvalitet på grasproduksjonen vil bidra til redusert metanutslipp fra storfe. Tiltak for å stimulere til økt grovfôrprodukt vil øke grovfôr- og norskandelen både i melk- og kjøttproduksjonen, samtidig som det vil svare ut forbrukernes forventninger på en positiv måte.

Studier som er gjennomført av blant annet Yara viser at grovfôrproduktet varierer mye både i landet generelt, men også innenfor de ulike regionene. Potensialet for å øke grovfôrproduktet i norsk landbruk er stor.

Nortura mener norsk landbruk har et stort potensial på dette området. Kombinert med behovet for redusert metanproduksjon, reduksjon i kraftfôrbruk, økning av norskandel i fôret og forventet økt etterspørsel etter klimasmart kjøtt, mener vi økt kvalitet på gras er en offensiv og framtidsrettet tilpasning i jordbruket.

Frem til i dag har det vært ansett som vanskelig/umulig å premiere bønder som produserer gras av høy kvalitet. Innføringen av klimakalkulatoren vil imidlertid kunne gjøre det mulig å regne seg tilbake og beregne og dermed premiere høy grovfôrprodukt. Dette skaper spennende muligheter for å styrke fortrinnene til norske produksjoner, samtidig som landbruket leverer på markedets ønske om mer klimavennlig kjøtt, dyr på beite og med høy norskandel i fôrrasjonen.

Kjøttbeinmjøl og andre soya-erstatninger i fôr

Animalsk protein er en svært gunstig råvarekilde til husdyrproduksjon og ble brukt i stor grad før råvarekilden ble ulovlig å i 2001. Kjøttbeinmjøl inneholder mye protein, har god fordøyelighet, inneholder både fosfor og kalsium og har en aminosyreprofil som passer svært godt til dyras behov.

Årsaken til at kjøttbeinmjøl ikke lenger er i bruk som råvare til matproduserende husdyr, er oppdagelsen av BSE, bedre kjent som kugalskap. Epidemien oppstod i England og skyldes i hovedsak føring av kjøttbeinmjøl som ikke var forskriftsmessig varmebehandlet.

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

For å hindre smitte og bekjempe sykdommen er det en egen forskrift under fôrvareforskriftene. TSE-regelverk og biprodukt-regelverk hindrer bruk av kjøttbeinmjøl som fôrråvare til produksjonsdyr rettet til humant konsum og utelukker mulighet for kannibalisme innen arter. Det betyr at per i dag er det ikke mulig å bruke kjøttbeinmjøl som fôrråvare.

På grunn av nye analysemetoder som gjør det mulig å analysere for artsrettet DNA, har det de siste ti årene vært noe bevegelse rundt godkjenningmuligheter for igjen å kunne ta i bruk animalsk protein i kraftfôr. Det vil ifølge FK Rogaland og Agder ikke være aktuelt å bruke animalsk protein i den samme form som ble brukt fram til 1990 til drøvtyggere, og til 2001 i fôr til svin og fjørfe.

Om man tar høyde for utfordringene rundt adskilte produksjonslinjer og har fabrikker som kan fasilitere bruken av animalsk protein, så er estimert volum ifølge FK Rogaland og Agder for norsk produsert, animalsk protein ca. 15 000 tonn. Det vil kunne erstatte ca. 18 000 tonn med soyamjøl.

I 2018 brukte vi på landsbasis ca. 180 000 tonn med soyamjøl til kraftfôr. Animalsk protein kan dermed ikke erstatte bruken av soyamjøl alene, men kan bidra til økning i norskandel og fortsatt opprettholde bruken av norske karbohydrater.

Videre er det flere proteinkilder til soyamjøl, som er tilgjengelige i dag, som allerede kan og blir brukt. I tillegg er det flere spennende forskningsområder og alternative kilder som kan være aktuelle i nærmeste fremtid. Insektmjøl, hydrolysert protein, gjær, ekstrahert protein fra kløvergras, mikro- og makroalger er eksempler på det.

Forskning på disse områdene er avgjørende for konkurransekraften til norsk egg- og kjøttproduksjon, og Nortura anbefaler at partene i årets jordbruksoppgjør arbeider mot at kjøttbeinmjøl tillates brukt til svin- og fjørfe og at det stimuleres til forskning på andre alternative kilder til protein.

Ikke rom for økte fôrpriser

Kostnadsnivået i Norge er høyt, og fordi norske bønder henter om lag 80 % av inntektene i markedet, gir dette også høyere priser på norske jordbruksvarer sammenliknet med ellers i verden. Importvernet er i dag den største begrensningen for hvor høy pris norske varer kan ha.

For svine-, fjørfe- og eggprodusentene er kostnaden forbundet med kraftfôr særlig viktig, da fôrkostnaden er en betydelig kostnadskomponent i regnskapet for bonden. .

Markedsordningen for korn bidrar til stabile råvarepriser, og virkemidlene i korn og kraftfôrpolitikken gir muligheter både til å opprettholde en god økonomi i kornproduksjonen samtidig som kraftfôrprisen holdes på et forsvarlig nivå. I dag har bøndene svært liten mulighet til å videreføre økte kraftfôrpriser i markedet. Økte fôrpriser svekker lønnsomheten i produksjonene. Næringen er derfor sårbar for økte priser på innsatsfaktorene.

På bakgrunn av økonomien i alle produksjonene, og her særskilt i de kraftfôrkrevende produksjonene, mener Nortura at man i årets oppgjør må prioritere kraftfôrprisene i kornoppgjøret. Nortura mener det er rett å stimulere til god økonomi i kornproduksjonene, men det avgjørende at dette følges opp med kostnadsreducerende tiltak for kraftfôr. Dette gjelder særlig for de kraftfôrkrevende produksjonene.

Nortura er kritisk til statens manglende vilje til å kompensere økte kornpriser gjennom tiltak som letter belastningen for egg- og kjøttprodusentene. Økte priser på fôrkorn og soya har de siste årene ikke blitt kompensert fullt ut i form av prisnedskrivningstilskudd.

Nortura anbefaler

- På den bakgrunn mener vi partene bør sette ned en arbeidsgruppe som utreder et tilskudd som premierer effektiv arealbruk og stor produksjon av gras med høye fôrverdier. Et slikt tilskudd bør ta høyde for de ulike klimasonene og må ses i sammenheng med driftsvansketilskuddet.
- Økt arealtilskudd for grasområdene.
- Styrking av beitetilskuddet, både på inn- og utmark.
- Styrke tilskudd til drenering, vanning og gjerdning av beiteområder.
- Virkemidlene bør stimulere til en positiv utvikling i grasområdene. For å få dette til, må aktuelle virkemidler styrkes, samordnes og målrettes. Dette bør være en sentral del av strategien for å styrke den distriktsorienterte produksjonen av beitedyr i Norge.
- Kornøkonomien må primært styrkes gjennom økte arealtilskudd. Alternativt må prisnedskrivingsatsen økes i årets oppgjør og hente inn økte kostnader og det tapte konkurransefortrinnet som har blitt akkumulert de siste to årene.
- Frakttilskuddene for korn og kraftfôr må kompenseres for generell økning i kostnadsnivået og dieselavgift.
- Vurdere en ordning med differensiert prisnedskrivning på kraftfôr. Utredningen må vurdere om en differensiert sats som favoriserer kraftfôrkrevende svine-, fjørfe- og eggproduksjon er mulig å gjennomføre, samtidig som redusert kraftfôrbruk blant drøvtyggere kan bidra til bedre kanalisering og økte klimagevinster i landbruket. Utvalget leverer innstilling til jordbruksoppgjøret i 2021.
- Avsetning av midler for å etablere forsøksproduksjoner som tar i bruk eksisterende teknologi og kunnskap for å etablere nye produksjonsstandarter med lavere klima avtrykk fra kjøttproduksjonen. Prosjektet skal være et samarbeid mellom universiteter, landbrukets organisasjoner, industrien, handelen og produsenter.
- Avsetning av midler til forskning på effektene av beiting i Norge knyttet til karbonbinding over og under jorden.

Nødvendige administrative endringer knyttet til telledato og produksjonsmål

Sikker telling av dyr som grunnlag for tilskudd til husdyrproduksjonene er viktig for korrekt tildeling og tillit til systemene. Telledatoer påvirker beslutninger om slaktetidspunkt for mange produsenter. Årsaken til dette er den store økonomiske verdien som ligger i dyreantallet på telledato. Telledatoene samsvarer ikke med optimalt driftsopplegg hos den enkelte bonde, og heller ikke med hensynet til forbrukerkrav, optimal vareflyt og balanse i markedet.

For å motvirke for store uheldige utslag, benyttes det i dag prisvirkemidler. Gjennom prisløypen for engrospris, ekstra avtaletillegg og økning av omsetningsavgift rundt telledatoen, har en for en stor grad nøytralisert den negative drivkraften som ligger i telledatoene.

Det er uheldig å bruke sterke prisvirkemidler for å løse ubalanser i markedet som skyldes leveransemønstre skapt av telledatoer. Prisvirkemidlene bør etter Norturas mening benyttes til å påvirke at slaktning samsvarer med markedets behov. Nortura har derfor gjennom lengre tid bedt om at det arbeides frem forenklede og mer effektive ordninger som kan erstatte telledato.

Et effektivisert system gjennom registrene vil gjøre det enklere å produsere i tråd med markedets behov, og således også forenkle og effektivisere markedsbalanseringen. Husdyrregisteret må kunne danne grunnlag for utbetaling av tilskudd. Vi er klar over at kvaliteten på datagrunnlaget ikke er godt nok som grunnlag for støtteutbetaling, men Nortura mener at det vil ligge et sterkt nok incentiv til forbedring av datagrunnlaget om Husdyrregisteret danner grunnlaget for utbetaling av støtte.

I forbindelse med oppgjøret i 2013 ble SLF og Mattilsynet bedt om å utrede om Husdyrregisteret kunne brukes til utmåling av produksjonstilskudd for storfe. På bakgrunn av denne utredningen gikk statens forhandlingsutvalg i sitt tilbud i 2014 ikke inn for en omlegging til bruk av Husdyrregisteret i tilskuddsforvaltningen av storfe.

Nortura mener det ligger en betydelig forenklings- og effektiviseringsgevinst i å tilrettelegge for at Husdyrregisteret kan benyttes som grunnlag i tilskuddsforvaltningen. Dersom man ikke er fornøyd med datakvaliteten i husdyrregistret, vil et tilskuddssystem som baserer seg på dette registret etablere et sterkt incentiv for produsentene til å oppdatere registret løpende. Partene bør derfor arbeide for at det blir lagt til rette for en forenklet løsning knyttet til telledatoer.

Dagens system for tilskuddsberegning motarbeider markedets behov, og bør skiftes ut hurtigst mulig.

Fraktutjamningsordningen og underfinansiering i Norturas transportregnskap

Et flertall i Stortinget har ved flere anledninger de siste årene pekt på betydningen av fraktutjevningsordningen for målrealisering i landbrukspolitikken. Intensjonen i ordningen er at kostnadsulempen bønder som bor langt fra anleggene har skal bli utliknet, slik at transportkostnaden blir lik i hele landet.

Markedsregulator sitter på en høyere andel av de produsenter som befinner seg langt i fra anlegg, enn den øvrige slakteribransjen. For markedsregulators konkurransekraft er det avgjørende at rammen i fraktutjamningen dekker inn merkostnadene ved frakt av dyr fra gård og til slakteri. En riktigere inndekking vil gi en riktigere konkurransesituasjon både i husdyrtette områder av Norge og i områder med mer spredt husdyrproduksjon og dermed lengre geografiske avstander.

Et resultat av oppgjøret i 2019 var at det ble nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe som skulle vurdere om fraktordningen fungerer i tråd med målsettingen om utjevning av fraktkostnadene mellom sentrale og desentrale strøk.

Rapporten viser enkelte skjevheter i dagens ordning:

- Hypotesen om at en mindre andel av tilskuddet går til grisgrendte strøk stemmer delvis. For Nord-Norge stemmer det ikke. Vestlandet har ikke like stor andel ubetalt tilskudd per dyr som Nord-Norge, men når det kommer til netto transportkostnader så har Vestlandet høyest netto transportkostnader for alle tre dyreslag.
- Hypotesen om at lange transporter underkompenseres ser dermed ikke ut til å stemme. Det kompenseres for lange transporter i dagens tilskuddsordning.

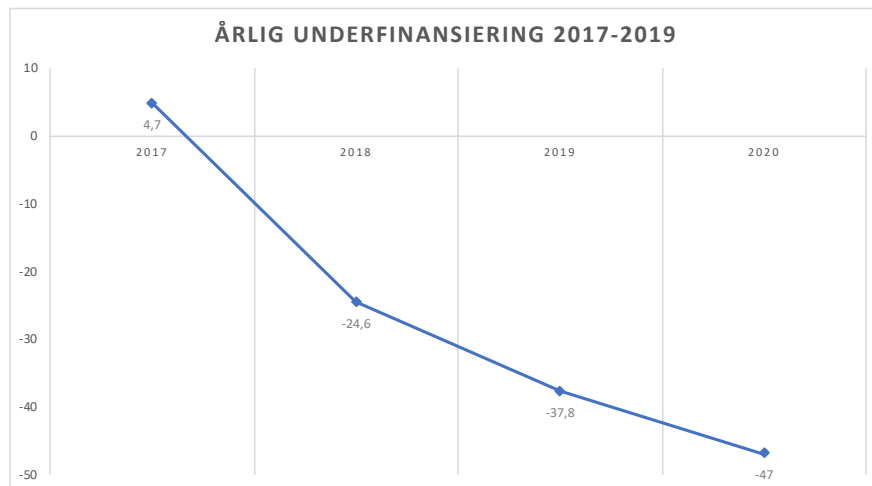
Nortura er tilfreds med at gjennomgangen av ordningene, og at det legges opp til oppretting av skjevheter som ikke bidrar til måloppnåelse. Nortura foreslo i 2019 denne gjennomgangen, og at man på daværende tidspunkt ikke skulle gjøre noe med rammen da vi var usikre på om økning i rammen ville forsterke eventuelle skjevheter.

Nå som resultatet av gjennomgangen er ferdig, og svakheter trolig rettes opp i årets oppgjør, peker Nortura på vårt subsidiære forslag fra 2019 at når skjevheter blir rettet må det mer penger inn i rammen slik at prisutjamningen på frakt blir kompensert fullt ut.

Norturas fraktregnskap for 2019

Nortura har dokumentert gjennom en rekke jordbruksoppgjør underfinansiering og hvordan dette påvirker bonden, markedsregulator og Nortura Industris konkurransekraft negativt. I 2019 var underfinansieringen økt til 37,8 mnok mens fraktregnskapet for 2019 viser at underfinansieringen er økt med ytterligere 10 mnok til 47 millioner kroner.

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

Dette fører til en samlet underfinansiering de fire siste årene på omlag 109 millioner kroner. Nortura er meget bekymret for konsekvensene av denne utviklingen, da den galopperende veksten i underfinansieringen undergraver målsettingene i jordbrukspolitikken.

Bakgrunn for Norturas beregninger

Det er et mål at fraktrengskapet i Nortura skal gå i 0. Det vil si at trekket blir justert opp eller ned i forhold til det faktiske resultatet.

Underskuddet i fraktordningen fremkommer på følgende måte:

- Transportkostnad for maksimal kjørelengde innenfor 0-sonen kan beregnes ut fra de parameterne som Nortura, KLF og Landbruksdirektoratet er enige om. Da får vi følgende maksimalkostnader pr kg pr dyreslag innenfor 0-sonen: Storfe 1,25 kr/kg, Småfe 1,75 kr/kg og Gris 0,60 kr/kg.
- Når vi legger til grunn at egenandelen ved transporter over 50 km skal ligge 10 prosent over dette, vil egenandelen i gjennomsnitt bli henholdsvis 1,38 kr/kg, 1,93 kr/kg og 0,66 kr/kg.
- Nortura gjennomførte følgende frakttrekk i 2019, og for storfe og småfe er trekket høyere enn normert egenandel: Storfe 1,66 kr/kg (differanse 0,28 kr/kg), Småfe 2,87 kr/kg (differanse 0,94 kr/kg), Gris 0,78 kr/kg (differanse 0,12 kr/kg).

Basert på normerte egenandeler og Norturas faktiske frakttrekk, viser dette følgende underdekning i fraktordningen når alt slakt er inkludert:

Dyreslag	Diff kr/kg	Produksjon (tonn)	Samlet beløp (tkr)
Storfe	0,28	86 700	24 276
Småfe	0,94	23 700	22 278
Gris	0,12	131 900	15 828
Sum			62 382

Den beregna underfinansieringa tar utgangspunkt i Norturas trekksatser. Transportregnskapet viste i 2019 et overskudd på 10 mill kr. Vi forutsetter at frakttrekket skal gi full kostnadsdekning, men ikke overskudd.

Underfinansieringa må derfor korrigeres for årets overskudd. Med vår markedsandel på ca. 65 prosent tilsier det at underfinansieringen på 62,4 mill kr må reduseres med 15,4 mill kr.

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

Basert på prinsippet om normert egenandel og faktiske fraktkostnader, er beregnet underfinansieringa av fraktordningen på 47 mill kr.

Nortura mener at frakttilskuddet til inntransport av slaktedyr er et helt avgjørende grunnlag for aktiv husdyrproduksjon i hele landet. Frakttilskudd har en direkte inntektseffekt for kjøttprodusentene, og dagens modell for utmåling av tilskudd er målrettet og effektiv for å redusere avstandsulempene for anleggsfjerne produsenter.

Arbeidet med fraktordningen som er gjennomført av landbruksdirektoratet i forkant av årets jordbruksoppgjør berører strukturen i modellen (kvalitetssikring av at den virker likt i hele Norge) og har ingen innvirkning på finansieringsrammen som vi her påpeker.

Nortura mener at partene må øke rammen og satsene i årets jordbruksoppgjør slik at den ødeleggende underfinansieringen opphører.

Det er et uttalt flertallspolitisk ønske om fraktordninger som virker utjamnende og ikke skaper konkurranseulempen for bønder som bor langt fra anlegg og/eller har høye transportkostnader. Dagens modell bidrar i for liten grad til dette.

Nortura anbefaler

Nortura understreker alvoret i underfinansieringen av rammen for frakttilskudd og konsekvensene for økonomien til bonden og de landbrukspolitiske målsettingene. Underfinansieringen er nå dokumentert over så mange år, og beløpet har vokst seg til en slik størrelse, at partene ikke lenger kan overse behovet for å øke rammen.

I lys av rapporten «Evaluerer av tilskudd til frakt av slaktedyr» ber Nortura om at strukturen i modellen justeres i tråd med anbefalingene slik at utjamningen virker i tråd med målsettingene om landbruk i hele landet.

I tillegg til justeringer i struktur, må rammen fylles med minimum 47 mnok, men her må det tas høyde for faktorer som kan øke underfinansieringen i neste avtaleperiode. De tre siste årene har underfinansieringen økt med mellom 10-13 mnok. Dette skulle tilsa at rammen for neste avtaleperiode må øke med 57-60 mnok.

Behov for transporttilskudd for fjørfe

Matproduksjon i hele landet har vært et landbrukspolitisk mål i mange tiår. Utover de positive ringvirkningene dette skaper for samfunnet, er det i et dyrehelse- og mattrygghetsperspektiv et fornuftig mål.

Utviklingen de senere årene har imidlertid virket sentraliserende for næringen. Utviklingen motarbeider viktige landbrukspolitiske mål som landbruk i hele landet, god dyrehelse, matsikkerhet og produksjonsmålet for lokalmat³. Stortingets flertall, med KrF, SV, Sp og Ap, understreket betydningen av gode fraktordninger for å nå de landbrukspolitiske målene i behandlingen av Meld. St 11 (2016-2017) side 26: «Kvoteregioner for melk, fraktordninger og geografisk differensierte tilskudd er de viktigste virkemidlene for å sikre landbruk over hele landet».

³ Kfr. blant annet Innst. 251S (2016-2017).

Kylling er det eneste dyreslaget uten en fraktutjamningsordning, og fordi det ikke eksisterer noen kobling mellom markedsbalanseringsinstituttet og en slik støtteordning, mener Nortura det er fornuftig å innføre et frakttilskudd for fjørfekjøtt.

En slik ordning må komme som en utvidelse av den eksisterende ordningen for de andre dyreslagene, og ikke gå på bekostning av denne. Nortura har tatt utgangspunkt i prinsippene som ligger i de eksisterende ordningene for frakttilskudd, og gjort beregninger som vil kunne fungere godt som en modell for innfrakttilskudd på fjørfekjøtt.

Nortura viser for øvrig til vårt innspill fra 2018 med grundige beskrivelser og forslag til modell og gjennomføring.

Nortura anbefaler

Nortura ber om at det innføres frakttilskudd på fjørfe uten at dette påvirker rammen for de andre dyreslagene. Modellen som legges til grunn bør tilsvare den fra de øvrige dyreslagene (evt. justert for anbefalingene fra Landbruksdirektoratets gjennomgang).

Ordningen har en beregnet årlig kostnadsramme på noe over 11 mnok.

Justeringer i avløsertilskuddet

Heltidsbonden opplever økt arbeidspress. Skjerpede produksjonskrav, fallende lønnsomhet og økende oppmerksomhet mot produksjonen fra aktivister og storsamfunnet fører til økt behov for avvikling av ferie. For å ivareta gode arbeidsvilkår for matprodusentene, er det behov for å ivareta gode ferie- og avløserordninger også for alle produksjonene. For å avvike nødvendig ferie og fritid, må produsentene økende grad basere seg på avløsere.

Det er derfor viktig at satsene for avløsertilskudd følger den løpende lønns- og prisutviklingen i samfunnet.

Svin – rom for økning i målpris

Målt i produksjonsvolum, dyretall og konsum, er gris det viktigste dyreslaget for kjøttproduksjonen og for forbrukeren. En stabil økonomi i næringen er også avgjørende for industristrukturen og ringvirkningene i hele landet. Slakteri-, og til en viss grad fabrikkstrukturen, er bygget rundt svinenæringen. For å opprettholde høy effektivitet og lave enhetskostnader i industrien, er det avgjørende med en sunn og stabil svinenæring.

Grisen er det eneste gjenværende dyreslaget som er underlagt forhandlinger om målpris i jordbruksoppgjøret. Grunnet overproduksjon, effektivitetsøkning og usikre markedsprognoser har målprisen på 32,43 kroner per kilo ligget fast de siste fire jordbruksoppgjørene.

Nortura Totalmarkeds siste langtidsprognoser viser at svineproduksjonen er i ferd med å komme i balanse, blant annet som følge av lavere bedekning. Dugnadsbaserte reguleringstiltak er avblåst og omsetningsavgiften er på vei nedover.

Antallet purker er redusert de senere årene. I perioden fra 2017 til 2019 (mars til mars) er purketallet i Norge redusert med omlag 5,2 prosent. Samtidig har det i perioden 2016-2019 vært en reduksjon i antallet slaktegrisplasser i Norge. I perioden er det etablert drøyt 44.000 nye plasser, mens det ved naturlig avgang er borte drøye 58.000 plasser blant Norturas produsenter. Vi antar at bildet er noenlunde likt for konkurrerende slakterier.

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

Dette har vært en nødvendig utvikling på grunn av blant annet økt effektivitet og bortfall av eksportregulering. Ordningen med utkjøp av kapasitet for smågrisproduksjon ble bare til dels vellykket. Målsettingen var et uttak på 4000 purker med effekt fra 2020. Responsen fra markedet ble at 2500 purker ble tatt ut av produksjonen som følge av ordningen. Vi må derfor vente fortsatt press i produksjonen og et høyere antall smågris i markedet enn ønskelig.

Til tross for at prognosen for 2020 viser en svak underdekning på 1000 tonn, var det ved inngangen av året drøye 2000 tonn kjøtt på lager. Markedsbalansen er skjør, det er til tross for dette ikke rom for produksjonsøkninger eller nyetableringer i næringen.

Ved underproduksjon vil markedsregulator kunne tette et slikt gap ved å stimulere til økning i slaktevektene. Tusen tonn økning i svinekjøttproduksjonen utgjør en økning i slaktevekta på drøye 0,7 kilo.

En sunn og balansert god økonomi er viktig for en stabil og forutsigbar produksjon. Svin er både det viktigste kjøttslaget i nordmenns kosthold og utgjør en avgjørende for den industrielle videreføringen av slaktedyrene. Uten volumet fra svineproduksjonen, vil det være umulig å opprettholde en lønnsom, desentralisert slakteristruktur i Norge.

Grisen er samtidig det røde kjøttet som produseres med lavest CO₂-avtrykk. God genetikk har gitt effektive purker og gris med høy føreffektivitet og rask tilvekst. Dyrevelferd og helsetilstanden i svinebesetningene i Norge er verdensledende.

Selv om langtidsprognosene for rødt kjøtt er negative, er det likevel grunn til å tro at etterspørselen etter svinekjøtt vil være robust mot økte forbrukerkrav til klimaeffektivitet, dyrehelse og -velferd.

Svak økonomi i næringen

Økonomien i svinenæringen er svak, og har vært i en negativ utvikling de siste årene. Det har vært en vedvarende økning i kostnadsbildet for vesentlige innsatsfaktorer i produksjonen. Tabellen under viser at den gjennomsnittlige kostnadsveksten per gris er på rundt 150 kroner.

Kostnadsdriver	2015/16	2019/20	Diff. Kr/gris	Diff %
Førkostnad smågris (inkl. Purkefôr)	458,0	450,0	-8,0	-1,7 %
Førkostnad slaktegris	760,0	812,0	52,0	6,8 %
Grovfôr, strø, vann og annet (1)	20,0	92,5	72,5	362,5 %
Bdekning	25,0	27,0	2,0	8,0 %
Veterinærutgifter	38,0	41,5	3,5	9,2 %
Økning i trekk nettonotering (31 øre/kg) (2)			28	
Kostnadsøkning			150	

Det er flere faktorer som virker i feil retning knyttet til kostnadsveksten, men noen sentrale komponenter er:

- Naturlig kostnadsvekst/inflasjon i økonomien (uten at dette kompenseres for pris)
- Økte plasskrav for grisen som følge av en mer vital gris og skjerpede krav til økt dyrevelferd
- Økt timeforbruk per gris som følge av mer skjerpet fokus på dyrevelferd og høyere
- Økning i byggekostnader
- Endringer i nettonotering (endringer i frakttrekk, energikost, personalkostnader, kjøttkontrollavgift, matproduksjonsavgift, forskningsavgift og SRM kostnader).

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

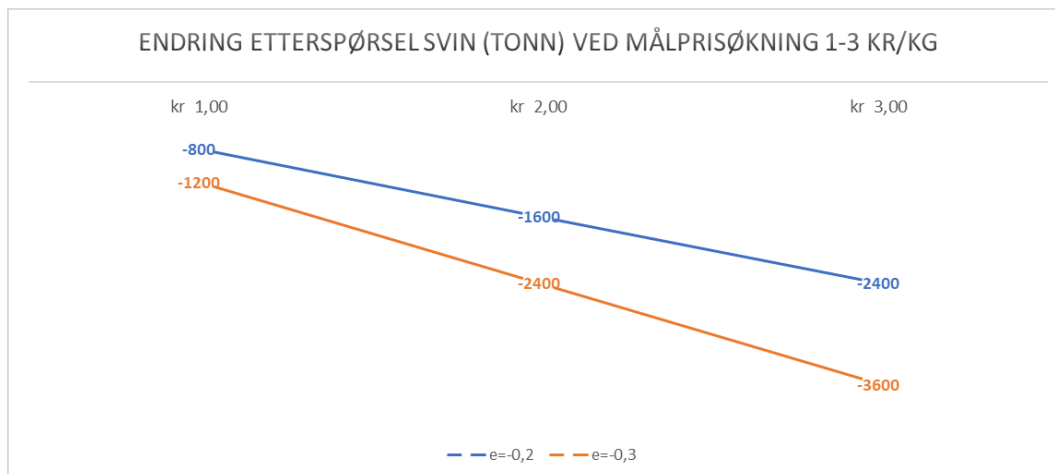
Norsvin har gjennomført en rekke lønnsomhetsberegninger som viser både fallende og lav arbeidsbetaling/time for så vel kombinert (83 kr/t), som smågris (34 kr/t) og slaktegrisproduksjonene (6 kr/t)⁴. Lønnsomhetskalkylene gjennom «Grisebørsen» viser også et fallende dekningsbidrag i perioden 2015-2019. Nortura viser for øvrig til Norsvins vurderinger og innspill til oppgjøret på dette punktet.

Nortura mener at overproduksjonen i de senere årene i hovedsak skyldes den økte produktiviteten i næringa, kombinert med stagnerende salg. Nortura er bekymret for lønnsomheten hos griseprodusentene, og mener at det bør gjennomføres tiltak i 2020-oppgjøret som løfter økonomien i næringen, deriblant en økning i målprisen.

Det er imidlertid grunn til å være forsiktig. Den negative etterspørselsutviklingen og bortfallet av reguleringsvirkemidler, uten påfyll av nye, betyr at markedsregulators handlingsrom for håndtering av overskuddsproduksjon blir mindre.

Det er likevel grunn til å tro at en begrenset styrking av økonomien ikke vil gi vesentlige utslag i nyetablering, investering eller produksjonsøkninger på eksisterende konsesjoner. Bygge- og investeringskostnadene har økt betydelig siden 2015. Beregninger Nortura har gjennomført viser at byggekostnaden har økt med 29 prosent for en slaktegris plass (2015 - 10.000/plass, 2020 – 12.900/plass) og cirka 25 prosent for bygging av et konsesjonshus for smågris.

I denne sammenheng er det viktig å påpeke at en prisøkning, om denne tas ut i forbrukermarkedet, vil påvirke etterspørselen negativt. Med en beregnet egenpriselasitet i intervallet på -0,2 og -0,3 vil en prisøkning på svin i intervallet 1-3 kroner per kilo gi en reduksjon i den årlige etterspørselen etter svin på mellom 800 – 3600 tonn.

Nortura mener på bakgrunn av dette at det er rom for å øke målprisen i årets oppgjør.

Fortsatt satsing på Friskere Gris (SPF)

God helse og velferd er et av de viktigste fortrinnene til norsk svinenæring. De senere årene har forbrukerens og storsamfunnets bevissthet rundt god dyrevelferd og -helse økt betraktelig. Næringen har gjennom Norsvin selv tatt initiativ til et program for at norsk svinproduksjon skal være såkalt SPF-basert innen 2030.

⁴ Basert på snittbesetning og prognosen for avtaleåret 2019-2020.

Nortura støtter en overgang til SPF gris. Vi mener dette er en rett vei videre for norsk svineproduksjon som vil gjøre at den framover vil svare ut forbrukerkrav og strengere krav til dyrehelse og -velferd. Det bør vurderes om det er hensiktsmessig å starte med å etablere geografiske SPF-soner ved en generell implementering av SPF gris i Norge. Matsikkerhetsmessig vil det kunne være attraktivt å sikre genene ved innføring av SPF soner som hindrer smitte over sonegrensene.

Nortura støtter Norsvins innspill om støtte til sanering av avlspurker på 5000 kroner per dyr og kompensasjon på 3 millioner kroner per år til administrasjon og koordinering.

Norturas anbefalinger for gris

Nortura anbefaler

- På denne bakgrunn mener Nortura det er rom for å øke målprisen noe i årets oppgjør. Nortura anbefaler at målprisen for 2021 økes med 2,0 kroner per kilo og settes til 34,43 kr/kg.
- Videre må utjamningssatsene for frakt av slaktedyr økes tilsvarende kostnadsøkningen generelt, og det må spesielt tas hensyn til differensieringen slik at man opprettholder konkurransedyktig svinehold i hele Norge. Frakttilskuddet på kraftfôr må justeres iht. kostnadsøkningene generelt.
- Økte kraftfôrkostnader må kompenseres fullt ut, og det må tas hensyn til et økende prisnivå på importerte proteinkilder. Styrking av kornøkonomien kan ikke gå på bekostning av konkurransekraften til svineprodusentene.
- Det må settes av midler til støtte- og låneordninger for produsenter som ønsker å gjennomføre grønn omstilling av driftsbygg og -systemer, styrking av dyrehelse og -velferd. Det er spesielt behov for ordninger knyttet til gjødselhåndtering, energiproduksjon, oppvarming og ventilasjon i fjøsene.

Behov for forbrukertilpassede investeringer i storfe

Etter en periode med felles innsats i næringen, er storfemarkedet etter flere år med underdekning i ferd med å komme i balanse. Det betyr at vi fremover snart vil være selvforsynt med storfekjøtt, korrigert for importforpliktelsene Norge har påtatt seg som følge av inngåtte handelsavtaler. Det er et svært begrenset rom for vekst. Det er et mål å dekke markedets etterspørsel med norskprodusert storfekjøtt, men fordi markedet preges av høyere risiko/flere usikkerhetsfaktorer enn tidligere, må videre vekst være kontrollert og forsiktig. Følgende risikofaktorer er vesentlige i denne sammenheng:

- Etterspørselskonsekvenser av nye trender og spisevaner og usikkerhet knyttet til myndighetenes håndtering av nye kostholdsråd. Totalmarked legger til grunn et årlig fall i etterspørselen på 0,7 prosent fra 2020.
- Produksjonskonsekvensene knyttet til nedtrapping av melkeproduksjonen de nærmeste tre årene. Undersøkelser fra Agri Analyse tyder på at 11 prosent av produsentene vil avvikle og at av disse vil 20 prosent fortsette med ammeku eller starte opp ammekuproduksjon. Undersøkelsen viser en økning på 8500 ammekyr hos dagens melkeprodusenter de neste 3-5 årene.

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

- Importkonsekvenser knyttet til kvoteutvidelser, nye og eksisterende handelsavtaler. Regjeringen har, med støtte fra Arbeiderpartiet, lagt seg på en handelspolitisk linje hvor man har sagt seg villige til å bytte markedsadgang for eksportrettet industri mot adgang til det norske kjøttmarkedet. Nortura er spesielt bekymret for fremtidige Artikkel 19-forhandlinger med EU, de forestående frihandelsforhandlingene med Storbritannia, kvoteutnyttelse fra Mercosur-landene og konsekvensene av kollapsen i WTO.

Dette betyr at risikoen i markedet øker betydelig, både ut fra et etterspørsels- og produksjonsmessig perspektiv. Med dagens ammekuttall, risikoen som beskrevet og innvilgede investeringsplaner (Innovasjon Norge), er det kun et begrenset rom for ytterligere vekst.

Ivaretagelse av to produksjonsformer

For å ivareta en framtidssrettet produksjon av storfekjøtt ønsker Nortura i denne sammenheng å understreke viktigheten av en balansert prioritering mellom kombinasjonsbesetninger og rene ammekuproduksjoner.

Produksjonene blir ofte satt opp mot hverandre, spesielt i klimadebatten. Med kunnskapen vi har i dag er det etter Norturas syn liten grunn til å gjøre nettopp det. Produksjonene er forskjellige, og tilbyr ulike fortrinn både med hensyn til klima- og dyrevelferdskrav.

Avl, produksjonsfremgang og teknologi vil gjøre det mulig å redusere klimaavtrykket i produksjonene minst på nivå med samfunnets forventninger og inngåtte avtaler mellom jordbruket og staten. Nortura ber om at denne forutsetningen også legges til grunn når partene forhandler om jordbruksavtalen for inntektsåret 2021.

Lønnsomheten utfordres

Samtidig med dette utfordres lønnsomheten i produksjonene. Kostnadene har økt, samtidig med at fallende etterspørsel og liten pristransparens gjennom varehandelskjeden fører til at det er ikke er mulig å overføre økte kostnader til forbrukeren.

Salg av hud har tradisjonelt vært et viktig bidrag til totaløkonomien i produksjonen. Også dette markedet faller, og det siste året har avregningsprisen falt en krone per kilo.

Omsetningsavgiften har de tre siste årene økt kraftig. Tørken sommeren 2018 førte til en relativt stor nedslakting av storfe, noe som i sin tur førte til en økning i omsetningsavgiften fra andre halvår 2018.

	Engrospris					Omsetningsavgift					Realpris		
	2017	2018	2019			2017	2018	2019			2017	2018	2019
1. Halvår	59,68	59,93	59,76		1. Halvår	0,51	0,78	0,64		1. halvår	59,17	59,15	59,12
2. Halvår	59,63	59,68			2. Halvår	0,55	1,41	1,17		2. halvår	59,08	58,27	

For å ivareta inntektsutviklingen hos storfeprodusentene, vil denne utviklingen kreve at det gis friske midler gjennom årets jordbruksavtale for å kompensere for den negative utviklingen.

Med det inntekts- og pantegrunnlaget som eksisterer i dag, kombinert med økt markedsrisiko, er det behov for ordninger som øker investeringskapasiteten og letter muligheten for markedstilpassede investeringer i storfeholdet. Det er i denne sammenheng særlig behov for tiltak som setter bøndene i stand til å gjennomføre helt nødvendige investeringer for å redusere klimabelastningene fra produksjonene samt tilpasninger til forventede forbrukerdrivne krav knyttet til dyrevelferd.

Norturas anbefalinger for storfe

Nortura anbefaler

- Øke kvalitetstilskuddet for klasse O og O+ likt med 1 kr/kg for å styrke økonomien.
- I tråd med Norturas forslag fra 2019 – gå bort fra flate satser på drifts- og husdyrtilskudd og isteden innføre pyramidestrukturerte tilskudd med tak for ammeku, økende mot 35 dyr og med nullpunkt på mellom 50-60 dyr. Nortura mener at profilen på et slikt tilskudd må tilgodese små- og mellomstore produksjoner som ligger i prioriterte grasområder. Maksimalsats for tilskudd per produsent må økes tilsvarende (tak).
- Tilrettelegging av beitebasert storfeproduksjon:
 - Differensiert styrking av beitetilskuddene, spesielt i utmark, og arealtilskudd for grovfôrproduksjon i grasregionene.
 - Tilskudd til drenering, vanning og gjerding.
 - Økte tilskudd til beitelag.
 - Tilrettelegge for enhetlig håndtering i landet og økte tilskudd til bruk av Nofence og elektronisk overvåking for dyr på beite.
- Innføre et særskilt tilskudd for ku som går sammen med kalv på beite.
- Stimulere til økt grovfôrutnyttelse og økt kvalitet i grasproduksjonen:
 - I takt med at klimakalkulatoren tas i bruk, utarbeide modell som premierer grasproduksjoner med økt fordøyelighet og høyere fôrverdier. Nortura viser her til innspillet fra 2019 om utarbeidelse av kvalitetstilskudd for grovfôr og professor Harald Volden⁵.
 - Arbeidsgruppe som vurderer differensierte prisnedskrivningssatser for kraftfôr. Dette vil stimulere til økt bruk og kvalitet i grovfôr, samtidig som det vil øke tilgjengelig mengde fôrkorn til kraftfôrkrevende produksjoner (økt norskandel).
 - I større grad benytte arealtilskudd for styrking av kornøkonomien, for å dempe prispresset på kraftfôrprisene som følge av både norske pristilskudd og økte råvarepriser i det internasjonale markedet.

Lønnsomheten for småfeprodusenter må styrkes

Småfenæringen den gruppen innenfor husdyrproduksjonene som ligger lavest i inntekt. Sektoren er samtidig avhengig av høye direkte overføringer. Produksjonsgruppen er den som henter den laveste andelen av totalinntekten i markedet. Det er flere grunner til dette, men en viktig årsak er at sauen produserer mange fellesgoder som kulturlandskap, bosetting i distriktene og produksjon av rein mat på marginale ressurser som fellesskapet har vært villig til å betale for. En annen utfordring er at sau og lam er et sesongprodukt som ofte blir brukt som lokkevare for å få kunder inn i butikk. Det er derfor ikke alltid noen god kobling mellom prisen på råvaren og utsalgspris i butikk.

Det har vært mye oppmerksomhet knyttet til balansen i markedet de siste årene. Etter både balanseringstiltak og kommersiell eksport av sau, er markedsbalansen og lagersituasjonen bedret, men det er fortsatt utfordringer i produksjonen. Prognosen for 2020 viser fortsatt et overskudd på 1000 tonn lam og 600 tonn sau. Inngangsverdien i 2020 på lam var et lager på 2900 tonn, men mye tyder på at produsentene har tatt oppfordringen om å redusere påsett og forlenge produksjonstiden på søyer. I 2019 var nedgangen i saueslakting på 25 prosent (tilsvarende 690 tonn) sammenliknet

⁵ Bondebladet 16. januar 2020, side 6-7

NORTURA TAR FORBEHOLD OM ENDRINGER SOM FØLGE AV KORONA-SITUASJONEN

med året før, samtidig som det ble eksportert 582 tonn sau. Det ble også gjennomført større salg fra reguleringslager med høyt frysefradrag før sesongstart 2019.

Prognostisert salgsproduksjon, inkludert import, for 2020 er 23 900 tonn.

I sine langtidsutsikter konkluderer Totalmarked med en forventet markedsetterspørsel på 24 500 tonn i 2025. Produksjonen ligger derfor over markedsbehovet og utgjør en produksjons og reguleringsrisiko i markedet.

Næringa har respondert på markedsutfordringene. Antallet sauebruk er redusert med 3,6 prosent i perioden 2017-2019, mens antallet sau på brukene er redusert med 7,1 prosent i samme periode. Nedgangen har vært størst ved større bruk, det vil si de med besetninger større enn 150 vinterføra sau.

Det er derfor to krefter som virker i hver sin retning. Prognosen og lagersituasjonen tilsier måtehold, mens utviklingen i produksjonskapasitet går i retning av markedsbalanse.

Disponibelt engrossalg for norskprodusert vare

Frdrag for WTO-kvoté på 206 tonn, Islandsimport på 600 tonn og 530 tonn fra SACU-land

	Langtidsutsikter år 2025		
	Forbruk per innbygger som prognose 2020	Volumfast som prognosene for 2020	1 prosent årlig reduksjon rødt kjøtt
Sau/lam	25 400	24 500	23 300

Det synes ut ifra disse forutsetningene ikke å være rom for økning i produksjonen av sau- og lammekjøtt de nærmeste årene. Markedsregulator har oppfordret til en nedgang i søyetallet, og i tillegg forsøke å holde sauene lenger for å få en bedre tilpasset fordeling mellom saue- og lammekjøtt.

Nortura ber derfor partene om ikke å stimulere til økt produksjon av sau og lam gjennom ordninger i jordbruksoppgjøret.

Markedstilpasning av småfeproduksjonen

Norsk lam og sau er i verdenstoppen når det kommer til spisekvalitet. Det er avgjørende for konkurransekraften fremover at småfeets egenskaper og konkurransekraft forsterkes.

Selv om det også er grunnlag for gjennomføring av klimatiltak også for småfe, er det likevel viktig å stimulere tiltak som kan øke dyrevelferden og beiteprofilen på produksjonen.

Beitende dyr bidrar til bedre dyrevelferd med gode klimaeffekter som følge av karbonbinding og albedoeffekt. Fribeitende småfe har dette som konkurransefaktor mot andre dyreslag, og er en egenskap ved det norske småfeholdet Nortura mener det er viktig å ivareta.

Utmarksbeiting er spesielt viktig for småfe, som i gjennomsnitt henter halvparten av grovfôret i utmark. Slikt beite har flere positive effekter for samfunnet. Blant annet positive klimaeffekter som følge av albedoeffekter fra beitet areal, økt karbonbinding over og under bakken og styrking av biotopene til rødlistede insektarter gjennom og dermed økt biologisk mangfold.

Men for å sikre god dyrevelferd for dyr på fritt beite, er det etter Norturas vurdering viktig å øke støtten til tiltak som skjærmer småfe fra rovdyr, sikrer hyppigere tilsyn i beitesesongen og som reduserer antallet dyr som ikke blir funnet i løpet av sankeperioden på høsten.

Digitalisering av saueholdet gjennom tilskudd til kjøp av elektronisk overvåkingsutstyr: Mindre sau og færre sauebønder som nyttiggjør seg av utmarksbeiter gjør det mer arbeidskrevende med sau i utmark, noe som fører til at sannsynligheten for at sau blir værende igjen etter sanking øker.

Elektronisk overvåkingsutstyr vil lette sankingen og gjøre tilsynet bedre og mer effektivt og samtidig åpne for store muligheter for økt digitalisering og utnyttelse av relevant informasjon knyttet til saueholdet.

Norturas anbefalinger for småfe

Nortura anbefaler

- Forsiktig økning av lammeslakttilskuddet. Dette tilskuddet ble redusert med 10 prosent per lam for klasse O+ fra 2019. Vurdere å øke tilskuddet tilbake til 2018-nivå.
- Redusere kravet til 16 ukers beiting ned til 12 uker slik at en ikke tvinger produsenter til å holde dyrene lenger på beite enn nødvendig. I dag virker tilskuddet slik at dyrene ofte holdes langt utover slaktemoden vekt på beite for å utløse tilskuddet. Forslaget gjelder primært for arealsone 1-4.
- Øke grensen på kjeslakt tilskuddet fra 3,5 kilo til 5 kilo for å redusere enhetskostnad (kr/kg) og øke konkurransekraften på kje i forbrukermarkedet.
- Styrking av dyrevelferdsmessige og klimatiske tiltak:
 - Økte rammer for investeringstilskudd til fjøsbygninger for å oppdatere fjøs- og driftsapparat slik at det svarer ut markedets krav til dyrevelferd og klimatilpasning. Tildelingskriteriene må tilpasses behovet for stabil, ikke økt produksjon.
 - Stimulere til beiting og fortsette den forsiktige økningen av beitetilskuddet fra 2019-oppgjøret også i årets oppgjør.
 - Digitalisering av saueholdet gjennom tilskudd til kjøp av elektronisk overvåkingsutstyr. Tilskuddet bør søkes gitt til radiobjellelag, sankelag eller liknende videreføring av bruk om enkeltbønder slutter med sau/småfe.
 - Investeringsstøtte til fellestiltak i utmarksbeiter gjennom organisert beitebruk i er svært viktig for å øke bruken av utmarka. Støtte til oppsetting av sperregjerder, bruer, bygging av sankeanlegg og så videre bidrar positivt til dyrevelferd og dyrehelse og styrker småfenæringa som en utmarksbasert næring. Ordningen bør derfor ytterligere forsterkes i årets oppgjør.

Egg

Prognosene viser et overskudd på omlag 1 000 tonn egg i 2020. Tilførslene prognostiseres økt med om lag to prosent, før markedsreguleringstiltak, mens engrossalget forventes økt med 1 prosent. Nortura Totalmarked forventer likevel at tilgjengelige reguleringsvirkemidler (førtidsslakting av verpehøner før normal alder) er tilstrekkelige for å håndtere markedsbalansen.

På denne bakgrunn er det ikke rom i årets oppgjør for tiltak som stimulerer til etablering og økt produksjon.

Den norske eggproduksjonen står i særstilling internasjonalt. Kvaliteten på eggene, dyrevelferden og dyrehelsen er bedre i Norge enn i de aller fleste land i verden.

Næringen har hele tiden både tilpasset seg strenge nasjonale krav til dyrevelferd og dyrehelse, men også gått foran når det gjelder utvikling av en – i utvidet forstand – bærekraftig produksjon. I 2017 ble det avslørt en omfattende mattrygghetsskandale i Europa, hvor det i 40 land ble påvist rester Fipronil i konsumegg. Fipronil er et middel for bekjempelse av skadedyr som er godkjent i EU, men som ikke er tillatt brukt i forbindelse med matproduksjon i Norge.

Til tross for lav vaksineringsgrad av fuglene i Norge⁶, er helsetilstanden god og eggene er fri for blant annet salmonellasmitte.

Den spredte driftsstrukturen kombinert med vårt kalde klima er også en vesentlig begrunnelse for den gode dyrehelse og -velferdsstatusen.

Det har ført til at både forbrukere og industri har preferanse for norske egg. Faktisk er helsetilstanden for norske egg så god at forbrukerne i Norge ikke må ta forbehold når de bruker egg i matlaging. Sammenliknet med andre land, hvor helsemyndighetene fraråder for eksempel rå og lite varmebehandlede egg, kan man i Norge bruke ikke varmebehandlede egg uten særlige forbehold. Den unike kvaliteten på norske egg har ført til at helsemyndighetene ville få en betydelig utfordring om det skulle bli importert og solgt utenlandske egg i handelen.

Norske eggprodusenter, har sammen med markedsreguleringen, lyktes i å dekke etterspørselen uten vesentlig import. Importen av egg til Norge har de siste årene vært ubetydelig og ligget under en prosent av norsk produksjon⁷. Importerte egg har de siste årene utelukkende gått til industriell foredling.

Det er derfor flere grunner til at det er viktig å opprettholde konkurransekraften til norske eggprodusenter, slik at man sikrer landbruks- og helsepolitisk måloppnåelse.

Kapitalkrevende tilpasninger

I 2012 ble den gjennomført en omfattende lovpålagt endring i produksjonsformen egg. Hønene som da sto i tradisjonelt innredde bur, skulle fra årsskiftet 11/12 enten stå i miljøinnredede bur eller være frittgående. Denne omleggingen medførte store investeringer for næringen. Det er fortsatt dette produksjonskravet som er gjeldende.

På bakgrunn av et dyrevelferdsmessig ubegrunnet press fra dyrevelferdsorganisasjoner krever både dagligvarehandel og industri at eggnæringen legger om produksjonen nok en gang. Denne gang fra miljøinnredede bur til eggproduksjon fra frittgående høner. Uten at det foreligger klare veterinære anbefalinger eller er gjennomført regelendringer, tvinges næringen å iverksette en ny krevende omlegging kort tid etter den forrige.

På bakgrunn av at produksjonen nylig har foretatt en stor omlegging, lav investeringskapasitet i næringen og god dyrehelse og -velferd med dagens produksjonsform, har markedet en viss forståelse for at omleggingen vil ta tid. Men over tid vil etter all sannsynlighet opp mot 100 prosent av volumet bli produsert av frittgående høner.

En omlegging til frittgående produksjon vil koste mellom 1-2 millioner kroner, avhengig av produksjonens størrelse.

⁶ I Norge får en verpehøne 1-3 vaksiner i løpet av levetiden. I EU er gjennomsnittet 27 vaksiner, mens man i nabolandet Danmark gjennomfører 10-12 vaksinasjoner.

Nortura mener at norsk landbruk må tilpasse seg kravene som stilles i markedet. Men det er samtidig viktig at samfunnet er med på å bære risiko og kostnad for denne type omlegging, slik at norske forbrukere også framover får tilgang til norske egg. Kravet om egg fra frittgående høner, spesielt fra industrien, vil kunne medføre import av egg dersom næringen ikke har kapital til å gjennomføre en ny omstilling av produksjonen.

Det må legges til rette for at støtteordningene gjennom Innovasjon Norge også inkluderer omlegging til nye produksjonsformer på bakgrunn av endrede krav til produksjonsform. Ordningene gjennom Innovasjon Norge praktiseres ulikt mellom de ulike regionene, og har ofte en forutsetning om vesentlig produksjonsvekst. Ordningen bør også kunne brukes til strukturelle endringer i produksjonsmåte, som foreslått i kapitlet over for svinenæringen.

Behov for å styrke økonomien

Kostnadsveksten i samfunnet utfordrer økonomien i eggproduksjonen. I eggproduksjon er kraftfôrpris den dominerende kostnaden, og utgjør 73-74 prosent av de samlede kostnadene, beregnet vederlag for arbeid holdt utenfor. Energiutgifter er den andre vesentlige kostnadsdriveren.

Videre er skjerpede og endrede dyrevelferdskrav med på å øke produsentenes kostnader knyttet til veterinærer, KSL revisjoner, trivselstiltak og miljøberikning uten at denne kostnadsøkningen kan videreføres til forbruker.

En god og balansert korn- og fôrpolitikk er viktig for å sikre konkurransekraften i næringen. Samtidig er en god kornøkonomi i seg selv viktig for å sikre god kvalitet på kornet, og derved også kvaliteten på kraftfôret. Men de senere årenes kostnadsøkning er det vanskelig til umulig for næringen å videreføre i verdikjeden. Bonden ender opp med å betale kostnaden.

Som omtalt tidligere i dokumentet, må ikke en styrket kornøkonomi få negative utslag i fôrprisen til eggprodusentene. Vi viser til drøftingen i kapittel Ikke rom for økte fôrpriser.

Økte kornpriser kan ikke belastes eggnæringen i form av økte fôrpriser. Derfor er støtteordningene i kornsektoren og fraktutjevningsordningene viktige for å opprettholde konkurransekraft for eggprodusentene og matproduksjon i hele landet.

For å styrke økonomien i en tid med betydelige omstillinger, mener Nortura bør partene å vurdere styrking av produksjonstilskuddet. I dag er det slik at produksjonstilskuddet kun ytes til 2/3 av en konsesjonsbesetning, det vil si 5000 verpehøner. Nortura ser ingen grunn til å opprettholde denne tilskuddsbegrensningen, og ber partene vurdere å yte produksjonstilskudd til en full konsesjon, det vil si 7500 verpehøner.

Norturas anbefalinger for egg

Nortura anbefaler

- Løfte taket på produksjonstilskuddet slik at det ytes tilskudd for hele konsesjonen, og ikke bare 2/3.
- Sikre en distriktsbasert utvikling av næringen ved en økning i distriktstilskudd, samt gjennomføre endringer i fraktordningen som er i tråd med funnene i utredningen til den partssammensatte arbeidsgruppen (rapport klar i slutten av februar 2020).
- Endre tilskuddsreglene i Innovasjon Norge slik at det blir en ensartet behandling av tildelinger av investeringsvirkemidler for omlegging til frittgående produksjon.

Fjørfe

Produksjon av fjørfekjøtt (kylling og kalkun) er ikke markedsregulert. Kyllingnæringen er sterkt preget av at produksjonen er inngjerdet i tre søyler med hver sin dagligvarekjede som kunde. Dette reduserer forbrukerens valgmuligheter og dermed reduseres konkurransen kraftig i den enkelte butikk (innlåsing) og det er vanskelig for produsentene og industrien å flytte økte kostnader videre i verdikjeden.

Kyllingproduksjonen har gjennomgått store strukturelle endringer de senere årene. Økte konsesjonsgrenser har åpnet for større enheter og lavere enhetskostnader. Søyledannelse og betydelige omlegginger av både struktur og helse-/velferdsmessige tilpasninger har økt kostnadene betydelig uten at det har vært mulig å opprettholde lønnsomheten.

Som for øvrig husdyrproduksjon i Norge er fjørfe i verdenstoppen når det kommer til medisinbruk, helse og dyrevelferd. Det har vært og er lav antibiotikabruk i produksjonen, og i 2015 startet Nortura et omfattende program for også å fjerne bruken av Narasin i kyllingfôret. Selv om det har vært visse produksjonsmessige utfordringer knyttet til omleggingen, er denne gjennomført i rekordtempo og uten varige negative helse- eller velferdsmessige konsekvenser.

På grunn av inngjerdingen av produsentene fra dagligvarehandelens side, og problemene knyttet til videreføring av kostnadsveksten, er det betydelig fokus i næringen knyttet til kostnadsreduksjoner. Samtidig ønsker næringen å gå offensivt inn i det videre arbeidet med ytterligere økt dyrevelferd og tilpasninger til mer klimaeffektive produksjonsløsninger.

Nortura mener at partene i årets jordbruksoppgjør må legge vesentlig vekt på ordninger for produsentene som kan bidra til å redusere kostnadene og dermed styrke økonomien til produsentene. Videre må det legges til rette for at næringen skal få gjennomført investeringer som kommer som følge av endringer i samfunnets prioriteringer (f.eks klima).

Derfor mener Nortura at prisen på kraftfôr, utjamning av avstandsulempes knyttet til inntransport av slaktekylling (se kapittel Behov for transporttilskudd for fjørfe) og fyringskostnader er helt nødvendige å prioritere i år.

Klimatilpasning og redusert oppvarmingskost

Kylling og kalkun er blant av de mest klimaeffektive kjøttproduksjonene. For å opprettholde god dyrevelferd og -helse er et godt husdyrmiljø en forutsetning. Et godt dyremiljø er synonymt med god og stabil fyring og ventilasjon. Dyrevelferd, et godt produksjonsmiljø og fjørfeproduksjon er med andre ord energikrevende.

På et gjennomsnittsbudsjett utgjør oppvarmingsutgifter mellom 140.000 og 200.000 kroner, dersom man bruker tradisjonelle fyringskilder. Dette utgjør så mye som 40 prosent av de variable kostnadene (etter at fôr og livdyr er betalt) i produksjonen.

På bakgrunn at vi går mot et lavutslippsamfunn⁸, ønsker næringen å delta aktivt i denne utviklingen. Beregninger som Nortura har foretatt viser at det er betydelige gevinster å hente ved å bytte ut propanbaserte anlegg med bioenergianlegg, varmegjenvinning og/eller andre typer energifangere (jordvarme og solenergi).

⁸ Landbruket har fått frist til å omstille fra bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger innen 1. januar 2025. Det er viktig at «Forskrift om bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger» som ble vedtatt juni 2018 følges opp med tiltak og virkemidler.

Dagens støtteordninger for bioenergianlegg gjennom Innovasjon Norge er ikke tilstrekkelig for å stimulere til klimasmarte energiløsninger for næringen. Det finnes i dag gode løsninger som næringen kan ta i bruk, men det er nødvendig med en styrkning av virkemiddelapparatet/ordningene samt en økning i rammene for økonomisk støtte. Det er ikke økonomi i fjørfenæringen til å bære slike investeringer uten støtte.

Nortura ønsker at partene vurderer muligheten for gjeninnføring av tilskudd til energiflis. Dette vil på en effektiv måte kunne bidra til mer klimavennlige oppvarmingsløsninger i landbruket. Ordningen eksisterte fram til 2013, og fungerte slik at det ble gitt tilskudd til uttak av skogvirke fra skog og kulturlandskap så lenge dette ble brukt til energiproduksjon. Målet med ordningen var å stimulere til utbygging av bioenergi i landbruket og gjøre det lønnsomt å få fram energiråstoff som ellers ikke ble utnyttet.

Ordningen stimulerte videre til rydding i kantsoner mot dyrket mark, noe som førte til større produktivt jordbruksareal, økte avlinger og mindre skader på drenering. Tilskuddet og verdien på flisen, som produseres fra ressursene, dekket hogstkostnadene.

Nortura ber samtidig om at dagens krav om at det må investeres i biobrenselanlegg for å få innvilget tilskudd til anlegg for varmegjenvinning og energifangning fjernes. I dag er det et krav om at støtte til varmegjenvinnings- og solanlegg inngår i som en del av biofyringsanlegget. Dette er en forutsetning som setter mange produsenter på siden. Ikke alle har løfteevne til en slik investering, men for mange vil anlegg med varmegjenvinning og annen energifangning kunne gi vesentlig reduksjon av fossile energibærere som olje og gass.

Om begrensningen fjernes, vil det føre til at flere tar ordningen i bruk. Rammen må følgelig også økes.

Norturas anbefalinger for fjørfe

Nortura anbefaler

- Det må etableres støtteordninger for mer klimaeffektiv oppvarming, blant annet:
 - Fjerning av kravet om biobrenselanlegg for utløsning av tilskudd til anlegg for varmegjenvinning og energifangning.
 - Støtteordningen for tilskudd til energiflis bør gjeninnføres.
- Som påpekt i eget kapittel – det bør innføres fraktutjamning for fjørfe for å øke produksjon av fjørfe i hele Norge.
- Ingen økning i kraftfôrpriser.